NV Economische Impuls Zeeland
Jaarverslag 2020

Dit is een printversie van ons digitale jaarverslag, kijk voor het digitale jaarverslag op:

http://jaarverslag.impulszeeland.nl/jaarverslag-2020/

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding	5
1. Invest in Zeeland	6
2. Innovatiefinanciering	12
3. Circulaire Economie & Energietransitie	22
4. Smart Delta Resources	31
5. Vrijetijdseconomie	33
6. Logistiek, Maintenance en Energie	45
7. Toelichting jaarrekening 2020	52
8. Risicomanagement	53

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2020 van NV Economische Impuls Zeeland (Impuls). In dit jaarverslag kijken we terug op het jaar dat achter ons ligt en op de resultaten die Impuls heeft geboekt, in samenwerking met het bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen en andere partners in Zeeland en daarbuiten. De inzet van Impuls was ook dit jaar: het vergroten van de dynamiek, slagkracht en toekomstbestendigheid van de Zeeuwse economie, via brede ondersteuning en begeleiding van nieuwe en gevestigde ondernemers in de diverse economische sectoren.

COVID-19
Natuurlijk was 2020 een jaar met ongekende maatschappelijke ontwikkelingen, die een jaar eerder ondenkbaar leken. Het zal dan ook niemand verrassen, dat ook voor Impuls het jaar 2020 deels in het teken heeft gestaan van de COVID-19 pandemie. Nederland ging 'op slot', afstand houden werd de nieuwe norm en het openbare leven kwam zo goed als stil te liggen. De eerste lockdown in maart betekende het begin van een onvoorspelbare, onzekere situatie, met name ook voor de economie. Met grote regionale, landelijke en mondiale gevolgen.

Ondersteuning
Als aanjager van de Zeeuwse economie heeft Impuls alle zeilen bijgezet om de Zeeuwse ondernemers door deze tijd heen te loodsen. Er is direct een informatiepunt ingericht voor ondernemers, om vragen te beantwoorden over de verschillende ondersteuningspakketten. Knelpunten waar ondernemers tegenaan liepen, zijn geïnventariseerd en aangekaart bij betrokken instanties, tot in Den Haag. Daarnaast heeft Impuls het Zeeuwse bedrijfsleven ondersteund bij het zich aanpassen aan een nieuwe werkelijkheid, o.a. via het programma SOS Dockwize en de Corona Overbruggingslening (COL). Via deze laatste regeling is in Zeeland een bedrag van ruim 3.5 miljoen euro aan overbruggingsleningen verstrekt.

Op koers gebleven
Terugkijkend mogen we echter ook concluderen dat we, ondanks de coronacrisis en de impact die deze heeft gehad, als organisatie op koers zijn gebleven. Er is een grote slag gemaakt op het gebied van digitalisering, o.a. het digitaal organiseren van netwerkbijeenkomsten en webinars. Door deze flexibiliteit en veerkracht hebben veel projecten nauwelijks vertraging opgelopen én zijn over de hele linie mooie resultaten geboekt. Vanuit de verschillende fondsen zijn veel bedrijven op weg geholpen bij innovaties of start-ups, inclusief het rondkrijgen van de financiering. Denk bijvoorbeeld aan het jonge bedrijf mouterij De Swaen in Kloosterzande.

Vestiging Oatly
Mede door de inzet van het cluster Invest in Zeeland zien we uitbreiding bij nieuwe bedrijven die Zeeland recent kozen als vestigingsplaats. Als voorbeeld noemen we Oatly (producent van havermelk), een van oorsprong Zweeds miljardenbedrijf dat slim inspeelt op nieuwe gezondheidstrends. De productie is in 2020 verdrievoudigd, met positief effect voor de regionale werkgelegenheid en toeleveringsbedrijven. Ook de van oorsprong Spaanse sappenfabrikant AMC heeft in 2020 de productiecapaciteit aanzienlijk weten te verhogen en is samen met Oatly een mooie versterking van de Zeeuwse economie.

Circulair bouwen
De toeristische sector heeft, ondanks de coronacrisis, een mooie slag gemaakt in verduurzaming. Via het project "Circulair Beleven" (een samenwerking van HISWA RECRON, HZ Kenniscentrum Kusttoerisme, Provincie Zeeland en Impuls) hebben ondernemers kennis kunnen maken met de principes van circulair bouwen. Dit project heeft tot vervolginvesteringen geleid van ruim 24 miljoen euro.

Wind in de zeilen
Tenslotte willen we de groei van de verschillende fondsen noemen, waarmee de Zeeuwse economie ook de komende jaren verder aangejaagd én verduurzaamd kan worden. Alleen al vanuit het compensatiepakket "Wind in de zeilen" (compensatie voor het afblazen van de nieuwe marinierskazerne in Vlissingen) komt 20 miljoen euro extra beschikbaar voor innovatiefinanciering. Dit naast investeringen op het gebied van infrastructuur en een Zeeuws kennisinstituut. Van deze investeringen zal de komende jaren naar verwachting een enorme economische spin-off uit gaan. Tot ver over de coronacrisis heen.

Dick ten Voorde
Algemeen directeur

Inleiding

Impuls is de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor Zeeland. Als spil in een breed economisch web, zet deze organisatie zich in voor een sterke, duurzame en inclusieve Zeeuwse economie en werkgelegenheid. De aandacht gaat daarbij in het bijzonder uit naar de voor Zeeland sterke economische sectoren: havens en logistiek, industrie en maintenance, water en energie, vrijetijdseconomie en agrofood. En naar het transitieproces dat deze sectoren zijn gestart op weg naar een toekomstbestendige, klimaatneutrale bedrijfsvoering. Dit doet Impuls aan de hand van de volgende twee missies: *CO2-reductie en verduurzaming in het mkb en het groot- bedrijf en de economisch toekomstbestendige, leefbare delta.* Deze missies worden verder toegelicht in de in 2020 vastgestelde Meerjarenstrategie: Impuls voor een krachtige delta.

Kerntaken van Impuls zijn het adviseren en begeleiden van bedrijven bij vestiging, uitbreiding en internationaal zakendoen, het ondersteunen van innovatieve ondernemers en het ontwikkelen van projecten en programma's. Impuls maakt promotie voor Zeeland, in binnen- en buitenland, ondersteunt bedrijven bij financieringsvraagstukken, brengt partijen bij elkaar en bevordert en bestendigt samenwerkingsverbanden. Zo werkt zij continu aan het optimaliseren van de vestigingscondities in Zeeland, zoals een hoogwaardige infrastructuur, de modernste technologische voorzieningen en vooruitstrevende, bedrijfsgerichte kennisinstellingen.

Vanwege de breedte en veelzijdigheid van dit werkterrein, is de organisatie Impuls opgebouwd uit verschillende clusters: Invest in Zeeland, Innovatiefinanciering, Circulaire Economie en Energietransitie, Vrijetijdseconomie, Smart Delta Resources en Logistiek, Maintenance & Energie. Een deel van deze clusters richt zich op een bepaalde sector of bepaalde sectoren, bijvoorbeeld Vrijetijdseconomie, andere clusters opereren sector-overschrijdend, zoals Invest in Zeeland of Circulaire Economie. Sommige clusters werken aan afgebakende projecten, andere aan doorlopende activiteiten en programma's.

Bij alle projecten, programma's, regelingen en functies van Impuls, staat brede samenwerking met partners op de voorgrond. Zo werkt Impuls nauw samen met kennisinstellingen binnen en buiten Zeeland, financiële partners, overheden en niet te vergeten het Zeeuwse bedrijfsleven zelf. Daarnaast is Impuls vertegenwoordigd in een groot aantal overlegorganen, lokaal, regionaal, provinciaal, landelijk en grensoverschrijdend, bijvoorbeeld binnen Invest in Holland.

In dit Jaarverslag geeft Impuls een overzicht van de activiteiten, programma's, regelingen en projecten in 2020 én van de behaalde resultaten, gerangschikt per cluster. In het laatste hoofdstuk wordt de financiële balans over 2020 opgemaakt.

1. Invest in Zeeland

Het cluster Invest in Zeeland houdt zich al jaren bezig met het aantrekken van nieuwe bedrijven naar Zeeland door middel van promotie en acquisitie en met het ondersteunen van al in de regio gevestigde bedrijven bij uitbreidingsinvesteringen. Aan deze taken is in 2020 de 2-jarige pilot 'International Trade' toegevoegd. Ofwel, exportbevordering bij het Zeeuwse bedrijfsleven.

Hoewel vanwege de gevolgen van de Corona-pandemie veel volledig stilviel, was dat voor Invest in Zeeland niet het geval. Bij het uitbreken van de pandemie heeft Invest in Zeeland de focus gelegd op het voeren van gesprekken met bedrijven in de regio. Zo kon achterhaald worden waar de pijnpunten zaten, welke behoefte er was aan ondersteuning en konden de beschikbare regelingen verduidelijkt worden. Hierbij kon gebruik gemaakt worden van de al bewezen accountmanagement-structuur.

Daarnaast bleef ook het promotie- en acquisitiewerk doorgaan. Uiteraard in aangepaste vorm; de voorheen gebruikelijke beurs-, netwerk- en bedrijfsbezoeken werden vervangen door veelal digitale alternatieven. Want waar voor sommige bedrijven alle plannen even op pauze moesten, gingen de zaken bij anderen door en kon Invest in Zeeland een waardevolle bijdrage leveren in het vestigings- of uitbreidingsproces.

De handelsbevorderingstaak beleefde een valse start, omdat deze gelijktijdig met de eerste lockdown startte. Desondanks is er in 2020 een gedegen basis gelegd waarmee het Zeeuwse bedrijfsleven ondersteund en gestimuleerd kan worden om internationaal zaken te doen.

Acquisitie en resultaten

Onder de noemer acquisitie worden bedrijven aangetrokken, begeleid en ondersteund bij hun komst naar en vestiging in Zeeland. Daarbij wordt goed gekeken of deze een aanvulling zijn op de Zeeuwse economie, ketens versterken én of ze voldoende kwaliteit en substantie (minimaal 5 arbeidsplaatsen) hebben om een (voor de toekomst duurzame) bedrijfsvestiging te realiseren. Op deze manier leidt de inzet van Invest in Zeeland tot een optimaal rendement.

Proactieve en reactieve acquisitie
Hiervoor hanteren we een gerichte aanpak: door een proactieve inzet op sterke Zeeuwse sectoren: Chemie en Procesindustrie, Agrifood, Logistiek en Offshore Wind. Bedrijven die buiten deze 'sterke' sectoren vallen – maar wél aan de algemene selectiecriteria voldoen – worden reactief ondersteund met een breed aanbod aan diensten om de stap naar vestiging of uitbreiding in Zeeland zo gemakkelijk mogelijk te maken. Een dergelijke aanpak is in lijn met die van de meeste acquisitiepartners.

Nationale acquisitieteams
Invest in Zeeland heeft ook in 2020 deelgenomen aan de nationale acquisitieteams (NAT) Agrifood en Chemie. Binnen deze teams werken diverse Nederlandse regio's samen, die voor de betreffende sector een sterke positie hebben. Zij formuleren nationale (deel)proposities op basis van regionale input en bundelen de aanwezige acquisitiekracht. Voor de sector Logistiek is er een Nationaal Acquisitieoverleg (NAO); ook daaraan neemt Invest in Zeeland deel.

Herijking van de strategie
De laatste jaren hebben enkele grote wereldwijde, landelijke en regionale trends en ontwikkelingen invloed gehad op het werkveld van Invest in Zeeland en het vestigingsklimaat van de regio. Meest in

het oog springende voorbeelden in 2020 waren de Brexit en de Corona-pandemie. Dergelijke factoren hebben invloed op zowel (FDI)investeringen in de regio als op internationale handel. Daarom is 2020 benut om zowel de promotie- en acquisitiestrategie als de strategie op het vlak van International Trade te herijken. Dat betekent concreet dat de voorheen gehanteerde sectoren en focusgebieden, werkwijze en dienstverlening onder de loep zijn genomen. Dit gebeurt onder begeleiding van twee gespecialiseerde externe bureaus (Arcus Plus en FDI Center) en in nauwe afstemming met collega's en partners. Hierbij rekening houdend met zowel het strategisch meerjarenplan van Impuls als de strategie vanuit het NFIA voor de jaren 2020- 2025. De resultaten hiervan worden begin 2021 opgeleverd en vormen de basis voor de inspanningen van Invest in Zeeland in de komende jaren.

Investor Relations (IR) en Strategisch Accountmanagement (SA)

Invest in Zeeland bezoekt al jaren structureel een (wisselende) selectie van in Zeeland gevestigde bedrijven. Zoals in de inleiding beschreven is heeft Invest in Zeeland vanwege de gevolgen van de Corona-pandemie hier in 2020 grote prioriteit aan gegeven. Om een vinger aan de pols te houden, maar vooral ook om hen passend advies en ondersteuning te bieden wanneer dat wenselijk was. In 2020 heeft Invest in Zeeland 30 bedrijven met een buitenlandse moeder (zogenoemde Investor Relations (IR)) en 13 van origine Nederlandse bedrijven gesproken onder de noemer 'Strategisch Accountmanagement (SA). Onze nationale partner Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) biedt een Investor Relations (IR) programma dat Invest in Zeeland samen met hen hanteert om structuur te geven aan de bedrijfsbezoeken.

Niet alleen in tijden van crisis spreekt Invest in Zeeland de al in Zeeland gevestigde bedrijven regelmatig. Al jaren wordt gestructureerd contact met hen onderhouden. Dat is belangrijk want:

- Door het gestructureerd bezoeken en faciliteren van reeds gevestigde bedrijven komen mogelijke investeringsprojecten (nieuwe vestigingen of uitbreidingsinvesteringen) vroeg in beeld en kan Invest in Zeeland deze ondersteunen;
- Als een bedrijf plannen heeft om de regio te verlaten, wordt dit vroegtijdig gesignaleerd en kan gericht actie worden ondernomen om invloed uit te oefenen op de besluitvorming;
- Tijdens de gesprekken komen zaken aan de orde met betrekking tot het regionale en nationale vestigingsklimaat. Denk bijvoorbeeld aan lokale kwesties als vergunningverlening en handhaving, maar ook aan nationale zaken als belasting- en milieuwetgeving. Signalen omtrent het vestigingsklimaat worden opgevangen en kunnen bij de juiste instanties worden aangekaart.

Resultaten 2020
Het aantal nieuw gevestigde bedrijven en uitbreidingsinvesteringen is, net als het aantal gecreëerde arbeidsplaatsen en investeringsvolume, in 2020 lager dan in 2019. Dat zal niemand verbazen gezien de economische omstandigheden en restricties waarmee we in 2020 te maken hadden. Projecten op het vlak van Foreign Direct Investment (FDI) hebben sinds maart 2020 wereldwijd een neerwaartse trend laten zien. De gevolgen hiervan zijn voor Invest in Zeeland al direct merkbaar en verwacht dat het negatieve effect hiervan nog langere tijd aan zal houden aangezien veel FDI projecten een langere doorlooptijd kennen.

Toch zijn we erg trots op de resultaten die zijn geboekt omdat hiermee aansprekende bedrijven dieper zijn verankert in de Zeeuwse economie en bestaande clusters zijn versterkt:

- De Zweedse havermelkproducent Oatly is nog maar sinds 2019 gevestigd in Zeeland, maar kon in 2020 al ondersteund worden bij een uitbreidingsinvestering in het havengebied van

Vlissingen. Van hieruit worden de producten gemaakt voor en verspreid naar voornamelijk de Europese markt.
- Ook de Spaanse sappenfabrikant AMC, waarmee Oatly intensief samenwerkt, heeft flink uitgebreid op haar Vlissingse locatie. Invest in Zeeland heeft samen met regionale en nationale partners een belangrijke rol vervuld in het vergunningentraject. De uitbreidingen zijn vervolgens in de tweede helft van 2020 gestart.
- Het uit de Verenigde Staten afkomstige Allied Mineral Products verstevigde haar aanwezigheid in Tholen. De producent van een speciaal soort vuurvast keramische oplossingen deed een uitbreidingsinvestering op bedrijventerrein Welgelegen.

Hiernaast is in 2020 intensief gewerkt aan lang lopende investeringsprojecten waarvan we de vruchten in 2021 verwachten te plukken, hoewel ook voor 2021 veel valt of staat veel met de ontwikkelingen rondom de COVID-19 pandemie. Zoals elk jaar is er ook veel tijd gestoken in het meedingen naar bedrijfsvestigingen, die uiteindelijk vanwege de hevige concurrentie uiteindelijk voor een andere locatie hebben gekozen.

Kwaliteit versus kwantiteit

Bij de acquisitie en ondersteuning van bedrijven wordt meer nadruk gelegd op de kwaliteit van investeringsprojecten dan op de kwantiteit. Dat betekent minder focus op het aantal bedrijven en het aantal arbeidsplaatsen en meer op de toegevoegde waarde voor de Zeeuwse economie. Het eerdergenoemde Oatly is hiervan een goede voorbeeld.

Behoud gevestigde bedrijven

Invest in Zeeland voert regelmatig in een steeds vroeger stadium gesprekken met bedrijven die een vestiging en/of verplaatsing buiten de provincie overwegen. Vanuit een onafhankelijke positie wordt daarin geprobeerd te bemiddelen en te adviseren. Wél moet opgemerkt worden dat de invloed van deze gesprekken soms beperkt is. Als er doorslaggevende (bedrijfseconomische) redenen zijn waarom een bedrijf wil vertrekken, is dat proces meestal onomkeerbaar en niet te beïnvloeden.

Brexit

Via NFIA sluit Invest in Zeeland direct aan op de communicatierichtlijnen over de Brexit in binnen-en buitenland, zoals deze zijn vastgesteld door de Rijksoverheid. Verder heeft Invest in Zeeland gekeken naar de acquisitie kansen die Brexit Zeeland kan bieden. En heeft een vaste contactpersoon voor Brexit-gerelateerde vragen, zowel voor vragen van in Zeeland gevestigde bedrijven als voor vragen van potentieel nieuw te vestigen bedrijven.

Netwerk

Het sterke netwerk van Invest in Zeeland is de grootste bron voor ‘leads’ (potentiële bedrijven die ondersteund kunnen worden bij vestigen of uitbreiden in Zeeland). Dit netwerk vormt een belangrijke samenwerkingspartner bij het ondersteunen van bedrijven en speelt een rol bij het zo breed mogelijk onder de aandacht brengen van de kansen die de regio Zeeland bedrijven te bieden heeft. Invest in Zeeland werkt daarom voortdurend aan het opbouwen en onderhouden hiervan, met daarin onder meer accountantskantoren, makelaars, aannemers, ontwikkelaars,

uitzendbureaus en niet te vergeten de al in Zeeland aanwezige bedrijven, overheden en organisaties. Gewoonlijk gebeurde dat onder meer via beurzen, seminars en andere bijeenkomsten, in 2020 veelal via digitale alternatieven hiervan.

Zeeuws netwerk
Binnen de provincie werkt Invest in Zeeland samen met de collega's bij Impuls, met de Provincie Zeeland, gemeenten, bedrijven, dienstverleners en onderwijsinstellingen. Daarnaast is veel tijd en energie gestoken in de samenwerking met de haven North Sea Port om commerciële kansen zo optimaal mogelijk te benutten.

Invest in Holland-netwerk
Nationaal en internationaal zoekt Invest in Zeeland vooral afstemming met collega-ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's), met Nederland Distributieland (NDL/Holland International Distribution Council) en het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA). Samen vormen deze partners het Invest in Holland-netwerk.

Invest in Holland is een uniek samenwerkingsverband in de internationale wereld van 'Investment Promotion'. Binnen dit samenwerkingsverband wordt een strategische manier van promoten en acquireren en een professionele kennisopbouw en -uitwisseling gecombineerd met een zorgvuldige inventarisatie van vestigingsklimaatsignalen. Uiteindelijk hebben alle activiteiten binnen dit netwerk tot doel het aantal buitenlandse investeringen te laten groeien. De bundeling van krachten stelt elke regio in staat om binnen een nationale propositie haar sterke punten naar voren te brengen en tegelijkertijd te profiteren van de reikwijdte en slagkracht van een groot, internationaal netwerk. De 30 wereldwijd gevestigde kantoren van de NFIA zijn een belangrijk verlengstuk voor Invest in Zeeland.

International Trade

Vrijwel gelijktijdig met de start van de 2-jarige pilot International Trade ging Nederland in lockdown vanwege de Corona-pandemie. De projectmanager International Trade werd direct ingezet op het Coronaloket van Impuls en kon pas later in het jaar de focus verleggen naar handelsbevordering. Een zeker zo belangrijke taak, want juist in economisch onzekere tijden is het voor de continuïteit en groei van mkb-bedrijven van belang om kansen te spreiden over diverse afzetmarkten.

Onderzoek toont aan dat internationaal actieve ondernemingen sneller groeien qua werkgelegenheid dan regionaal opererende ondernemingen. De geboden arbeidsplaatsen hebben daarbij een hogere arbeidsproductiviteit, bieden een meer constante werkgelegenheid en voegen per arbeidsplaats meer waarde toe.

Op dit moment wordt al een groot deel van de omzet door mkb in het buitenland gerealiseerd. Door dit nog verder te stimuleren kan het zorgen voor een meer competitieve Zeeuwse economie. Kortom internationalisering wordt steeds belangrijker. Landelijk vindt hierover afstemming plaats met Trade and Innovate NL (TINL), de regisserende netwerkorganisatie voor de publieke krachtenbundeling (Rijk, regio's en decentrale overheden) op het gebied van internationalisering.

Activiteiten
Om de handelsbevorderingstaak van de grond te krijgen is in 2020 met name sterk ingezet op het bekendmaken ervan bij het netwerk, zowel in Zeeland als bij belangrijke partners daarbuiten. Dat wierp al snel zijn vruchten af: er konden al direct Zeeuwse bedrijven ondersteund worden bij exportvraagstukken (Lees hier het verhaal VAM Watertech https://www.impulszeeland.nl/nl/internation-trade-VAM-Watertech) en samen met Horizon

Flevoland werd een goed bekeken webinar georganiseerd om ondernemers te stimuleren en helpen bij hun voorbereiding op de Brexit.

Resultaten
Eind maart is het Coronaloket van Impuls opgetuigd. In de periode van eind maart tot eind juli is binnen Impuls de projectmanager International Trade hier aanspreekpunt voor geweest, waardoor de focus op dat moment niet op Trade gericht was. Tijdens deze periode is er zeer actief samengewerkt met Dockwize. In totaal is er in die periode een 80-tal (veelal digitale) contacten geweest met ondernemers om hen wegwijs te maken in de steunmaatregelen die de overheid lanceerde.

Overige activiteiten in 2020 op het gebied van International Trade:

- Netwerkgesprekken gevoerd met NBSO's wereldwijd.
- Toetreding TINL platform per juli 2020.
- Toetreding TINL werkgroepen China, Duitsland, VS, Frankrijk, België.
- Mede organiseren en modereren van de landelijke China Business week op 16 september 2020.
- Organiseren Brexit webinar samen met Horizon Flevoland op 10 december 2020 voor o.a. het Zeeuwse MKB.
- Matchmaking; 20 stuks. Veelal contacten opgezet voor het Zeeuwse MKB met het RVO, NL in Business en Evofenedex.
- Het ontwikkelen van een exportmonitor is gaande. Een exportdatabase wordt in samenwerking met andere ROM's opgebouwd en de eerste stappen zijn in 2020 gezet.

Promotie

Onbekend maakt onbemind. Daarom is voor een succesvolle acquisitie een voortdurende promotie van Zeeland als vestigingsregio voor bedrijven onontbeerlijk. Door de (inter)nationale onbekendheid van de kwaliteiten van de provincie en hardnekkige vooroordelen komt Zeeland bij veel investeringsprojecten nog niet op de wensenlijst voor. Een forse inzet op de promotie van de regio als aantrekkelijke vestigingslocatie voor bedrijven blijft daarom noodzakelijk. Datzelfde geldt voor het voortdurend bekend maken van de geboden dienstverlening aan bedrijven en partners binnen en buiten de regio. Zeker nu er een volledig nieuwe activiteit van handelsbevordering bij kwam, was dit van groot belang in 2020.

Eenduidige positionering
Bij de promotie van Zeeland is het belangrijk om de provincie eenduidig en herkenbaar op de kaart zetten. Dit zowel op het gebied van ondernemen als op het gebied van toerisme, wonen, werken en studeren. Daarom heeft Invest in Zeeland ook in 2020 haar marketing- en communicatie activiteiten op Zeeuws niveau afgestemd met VVV Zeeland en Provincie Zeeland en is zij actief betrokken bij de op te richten Zeeuwse Marketing Organisatie (ZMO). Op nationaal niveau vindt afstemming plaats met de leden van het Invest in Holland-netwerk en het TINL-netwerk, zodat ook internationaal een eenduidig verhaal wordt verteld.

Marketingstrategie en tactiek

Voor het overgrote deel van 2020 waren fysieke bijeenkomsten niet mogelijk. De focus lag daarom op digitale alternatieven: zowel in het onderhouden van het netwerk als in algehele zichtbaarheid

onder relevante doelgroepen. Doel hiervan was om Zeeland als aantrekkelijke vestgingsregio voor bedrijven in de markt te zetten en om de voordelen van de diensten van Invest in Zeeland bekend te maken bij de diverse doelgroepen. Voor elke doelgroep is de meest optimale mix van middelen en boodschappen bepaald en ingezet.

De online 'thuisbasis' www.investinzeeland.com wordt continu verder ontwikkeld, verrijkt en geoptimaliseerd. Daarnaast wordt social media – met name het zakelijke netwerk LinkedIn – ingezet voor het onderhouden van het netwerk, en voor de algehele zichtbaarheid van Zeeland als vestigingsregio en van Invest in Zeeland als organisatie.
Verder is Invest in Zeeland betrokken bij communicatie rondom diverse initiatieven binnen en buiten de regio die mogelijk kansen bieden voor acquisitie. Bijvoorbeeld Smart Delta Resources, Symbiosis4Growth en Energy Port Zeeland.

2. Innovatiefinanciering

Met veranderende markten, nationaal en internationaal, en veranderende eisen die aan producten en productieprocessen worden gesteld, bijvoorbeeld ten aanzien van CO2-reductie, wordt innovatie voor bedrijven steeds belangrijker. Om Zeeuwse ondernemers in staat te stellen deze slagen te kunnen maken, zijn er verschillende mogelijkheden voor innovatiefinanciering (waaronder een groot aantal subsidieregelingen vanuit Europa, het Rijk en Provincie Zeeland). Het cluster Innovatiefinanciering van Impuls helpt ondernemers daarbij op weg, onder meer door het verstrekken van advies (over financieringsmogelijkheden), het verstrekken van subsidies uit eigen fondsen en via begeleiding en ondersteuning bij het aanvragen van subsidies vanuit andere fondsen.

Daarnaast voert Impuls het bestuur, het management en de administratie van Investeringsfonds Zeeland B.V.. Aandeelhouders van deze entiteit zijn de Provincie Zeeland, de Staat der Nederlanden en Impuls. Vanuit Investeringsfonds Zeeland B.V. worden de investeringsactiviteiten van Impuls georganiseerd. Het project InnoGo! wordt vanuit Investeringsfonds Zeeland B.V. uitgevoerd. Daarnaast is Investeringsfonds Zeeland B.V. aandeelhouder van het Zeeuws Investeringsfonds en het Zeeuws Participatiefonds. In 2020 is ook het Fonds Verblijfsrecreatie Zeeland opgericht als dochterondermaatschappij van Investeringsfonds Zeeland B.V. De bestuurder van Investeringsfonds Zeeland B.V. heeft de rol als aandeelhoudersvertegenwoordiger van Investeringsfonds Zeeland B.V. in de aandeelhoudersvergaderingen van het Zeeuws Investeringsfonds B.V..

Binnen het cluster Innovatiefinanciering van Impuls zijn in 2020 onderstaande projecten gerealiseerd, opgezet of voortgezet.

Eerstelijnsopvang Investeren

Looptijd: doorlopend
Betrokken partijen: ondernemers en het cluster Innovatiefinanciering
Rol Impuls: de eerstelijnopvang is bedoeld voor startende en groeiende innovatieve bedrijven in Zeeland. Impuls vervult in dit kader een loketfunctie voor financierings- en investeringsvraagstukken

Hét loket voor innovatieve ondernemers
Vanuit het netwerk of via de website/financieringscheck komen ondernemers in contact met de mogelijkheden die het cluster Innovatiefinanciering kan bieden. Tijdens de eerstelijns gesprekken wordt onderzocht waar kan worden begeleidt vanuit de eigen projecten en fondsen van het cluster, zoals Zeeland Financial Matching, InnoGo! , het Zeeuws Participatiefonds, de Financieringstafel of het Fonds Verblijfsrecreatie. Daarnaast worden vanuit deze rol Zeeuwse mkb-bedrijven ondersteund bij aanvragen voor innovatiesubsidies vanuit de programma's Zeeland in Stroomversnelling , OPZuid, MIT Zuid, CrossRoads en REACT-EU.

Resultaten 2020
In 2020 zijn er vanuit de eerstelijn ongeveer 120 (vooral digitale) gesprekken gevoerd waarbij de koppeling is gelegd met subsidieregelingen, vouchers en de fondsen van het cluster Innovatiefinanciering.
In februari is voor de tweede maal het succesvolle financieringsevenement Finance Me georganiseerd. Hierbij waren ruim 20 standhouders en 150 bezoekers aanwezig. Het netwerk is erg belangrijk, er zijn nauwe contacten met subsidie adviseurs, RVO en het Octrooicentrum Nederland.

Impact Coronacrisis
De crisissituatie zorgt er voor dat ondernemers Impuls beter weten te vinden voor allerlei vraagstukken en innovaties.

Rol Impuls
Impuls verbindt en benut haar netwerk. De samenwerking tussen de verschillende clusters is geïntensiveerd.

Zeeland Financial Matching

Looptijd: 2017-2020
Betrokken partijen: Provincie Zeeland en St. Zigzag als financiers. Daarnaast zijn de Zeeuwse mkb-ondernemers en intermediaire partijen als banken, accountants en financiële experts betrokken.
Rol Impuls: Impuls verzorgt de uitvoering van de regeling en het projectmanagement.
Omvang: ca. €180.000,- in 2020

Verbinden ondernemer aan adviseur
Het verbinden van innovatieve ondernemers met een financieringsbehoefte aan financieel adviseurs. Zij helpen de ondernemers met het opstellen van een businessplan of subsidieaanvraag en helpen om de juiste financier(s) te vinden. Met hun expertise vergroten zij de kans om de financieringsbehoefte van de ondernemer in te vullen. Tevens wordt met behulp van een voucher een deel van de kosten voor het inhuren van de expert gesubsidieerd aan de ondernemer. Het maximum van de voucher is € 2.500,- bij financieringsaanvragen tot € 750.000,-. Bij aanvragen boven € 750.000,- is de maximale voucherbijdrage € 5.000,-.

Resultaten 2020
In 2020 zijn in totaal 69 vouchers verstrekt, waarvan 39 vouchers voor financieringstrajecten en 30 vouchers voor innovatietrajecten en procesverbeteringen. Hieronder een kleine verdieping op de resultaten.

Financieringstrajecten (39 vouchers verstrekt):
- 23 trajecten zijn succesvol verlopen. Deze 23 bedrijven hebben gezamenlijk ruim €6,4 miljoen aan financiering opgehaald.
- Bij 7 bedrijven is vanwege diverse redenen het traject niet succesvol afgerond.
- 9 trajecten lopen momenteel nog, dus hiervan is de uitkomst nog niet bekend.

Versterking van innovatievermogen (30 vouchers verstrekt):
- 28 trajecten zijn positief afgerond, wat betekent dat de geplande stappen in het innovatietrajecten goed zijn doorlopen of de procesverbetering naar wens is uitgevoerd.
- 2 bedrijven hebben na toekenning van de voucher er geen gebruik van gemaakt. Bij één traject bleken de kosten weg te vallen vanwege een wederdienst en het andere traject is niet meer doorgegaan.

Impact Coronacrisis
Zeeland FM is in overleg met de Provincie uitgebreid qua doelgroep van innovatief mkb naar het gehele mkb. Deze wijziging kwam door Corona en was bedoeld om de vele mkb'ers hulp te laten zoeken bij hun financieringsaanvragen, waaronder de veel gebruikte BMKB C-regeling bij de banken.

Verder is ten tijde van de Coronacrisis een nieuwe voucherregeling opgezet, genaamd "Versterking

van innovatievermogen". Deze regeling is bedoeld voor ondernemers die in Coronatijd hun nek uitsteken door te innoveren of bedrijfsprocessen te vernieuwen om de concurrentiekracht van hun bedrijf te versterken. Als voor een innovatietraject of procesverbetering externe kosten worden gemaakt, vergoedt de voucher een gedeelte van deze kosten. De maximale voucherbijdrage is € 2.500,-.
Deze voucherregeling viel in 2020 onder Zeeland Financial Matching, maar zal vanaf 2021 een losstaand project worden.

Rol Impuls
Tussenpersoon om ondernemer(s) te koppelen aan de expert(s) en het toekennen van de voucher (financiële tegemoetkoming) aan de ondernemer om de kosten van het traject te beperken.

Zeeuws Participatiefonds

Looptijd: doorlopend
Betrokken partijen: Ministerie van Economische Zaken, ABN Amro Participaties, De Zeeuwse Verzekeringen, ZLM Verzekeringen en Investeringsfonds Zeeland B.V
Rol Impuls: Impuls verzorgt het fondsmanagement, de administratie van het fonds en levert de uitvoerend bestuurder.
Omvang: de totale fondsomvang groeit de komende jaren naar een omvang van ongeveer € 29 miljoen, door een kapitaalinjectie vanuit het compensatiepakket Wind in de Zeilen van € 16,5 miljoen.

Risicodragend kapitaal voor innovatieve bedrijven
Het Zeeuws Participatiefonds (ZPF) investeert risicodragend kapitaal in innovatieve startende en groeiende mkb-bedrijven met een substantiële impact op de Zeeuwse economie en werkgelegenheid.

Resultaten 2020
Er is in 2020 gesproken met 41 bedrijven. Er zijn in 2020 zeven nieuwe en bestaande bedrijven gefinancierd, voor een totaalbedrag van € 3,75 miljoen. Verder is er vanuit het compensatiepakket Wind in de Zeilen een bedrag toegezegd van € 16,5 miljoen aan het ZPF/ Doel hiervan is investeringen te doen in kennisintensieve bedrijven met impact op de Zeeuwse economie, waarbij het maximaal te financieren bedrag per bedrijf stijgt naar € 2,5 miljoen.

Indien een bedrijf niet of niet direct in aanmerking komt voor financiering vanuit het ZPF, wordt onderzocht of het bedrijf via het netwerk van Impuls op een andere wijze verder geholpen kan worden.

Impact Coronacrisis
De Coronacrisis heeft effect op de prestatie en ontwikkeling van enkele deelnemingen die door het ZPF zijn aangegaan.

Rol Impuls
Impuls verzorgt het fondsmanagement, de administratie van het fonds en levert de uitvoerend bestuurder (namens Investeringsfonds Zeeland).

InnoGo!

Looptijd: start InnoGo! in 2009; nieuwe projectperiode 2020-2023.
Betrokken partijen: het bedrijfsleven. De commissieleden zijn mkb-ondernemers of vertegenwoordigers van Zeeuwse mkb-bedrijven. Verder wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met Dockwize als incubator en facilitator van opleidingsprogramma's rondom ondernemerschap. Ook zijn er contacten met kennisinstelling HZ University of Applied Sciences, gemeenten en Provincie Zeeland.
Rol Impuls: ontwikkelaar, projectcoördinatie- en uitvoering, begeleiding ondernemers, projectadministratie en bieden van netwerk.
Omvang: De fondsomvang bedraagt € 3 mln. Er staat voor ruim € 1,5 mln aan leningen open. Er is in totaal € 200.000,- (6%) aan leningen afgeschreven sinds 2009. De voorziening begin 2020 bedraagt € 200.000,- (6%).

Er hebben in '20 geen extra afschrijvingen plaatsgevonden in relatie tot de Covid pandemie. Wel is het risico toegenomen dat leningen niet terugbetaald worden en zal de voorziening oplopen naar € 400.000,-. Ook is uitstel van terugbetaling verleend, waardoor de terugbetaling van leningen langer op zich zal laten wachten. De genoemde bedragen zijn afgerond en onder voorbehoud van goedkeuring van de jaarrekening.

De schakel voor innovatie
InnoGo! is een krachtig programma voor innovatieve start-ups en mkb-ers in Zeeland. Voor de ondernemer is het netwerk, coaching en begeleiding de grootste toegevoegde waarde naast de financiering. Sinds 2017 is het leningbedrag bij InnoGo! opgehoogd van € 50.000,- naar € 200.000,-. Er is vanuit de markt duidelijk behoefte aan de mogelijkheid om meer te kunnen lenen.

Resultaten 2020
Er zijn 11 ondernemers toegelaten tot het InnoGo-programma, waarvan 5 een financiering toegezegd hebben gekregen. In totaal is in 2020 een bedrag van € 445.000,- toegezegd aan leningen. Na een aanvankelijk rustige zomerperiode is het aantal InnoGo! aanvragen in het najaar weer toegenomen, ondanks de pandemie.

De economische impact van de covid-19 pandemie op de InnoGo! deelnemers is nauwlettend gevolgd. We hebben vinger aan de pols gehouden door middel van telefonisch-, digitaal- en mailcontact. En daarnaast regelmatig tussentijdse cijfers geanalyseerd. De covid-impact wisselt sterk. We zien enerzijds terugval van omzet en winst, maar bij andere ondernemers ook juist een toename.

Uit het compensatietraject Wind in de Zeilen is € 3,5mln toegewezen voor InnoGo!. In 2020 zijn de afspraken hierover definitief vastgesteld. Het maximale leningbedrag bij InnoGo! zal vanaf 2021 structureel verhoogd worden naar € 300.000,-. Tevens zijn de kaders van het fonds verruimd.

In 2020 is verder geïnvesteerd in de digitalisering van het fonds. Er kan nu rechtsgeldig digitaal ondertekend worden. Ook is software ontwikkeld voor de renteberekening. Deze werkt volautomatisch samen met onze boekhouding. Deze automatiseringsslagen zijn in 2020 volledig getest en worden in 2021 geïmplementeerd. Dit biedt mogelijkheden om op dagbasis inzicht te krijgen in mutaties in het leningbeheer en voorkomt menselijke fouten in bijvoorbeeld de renteberekening en incasso's.

Financieringstafel West-Brabant/Zeeland

Looptijd: 2019-2022
Betrokken partijen: Provincie Zeeland, REWIN, BOM, Banken, RVO, St.MKB Financiering en De Breed& Partners (Investor Match)
Rol Impuls: projectleider

Netwerk voor ondernemers die op zoek zijn naar financiering
Zeeland en West-Brabant hebben met de Financieringstafel een gezamenlijk netwerk opgezet voor ondernemers en bedrijven die op zoek zijn naar financiering. De financiers brengen kennis, netwerk en financierings- en subsidiemogelijkheden in om een ondernemer verder te helpen met een vraagstuk.

Resultaten 2020
In 2020 hebben vier Zeeuwse bedrijven gepitcht. Bij allemaal ontstond een match. Er is in totaal € 570.000,- verstrekt aan financiering in een vroege fase. Dit wordt ingezet voor werkkapitaal, innovatie en groei. Daarnaast is er kennis gedeeld en een innovatiesubsidie verstrekt.

Impact Coronacrisis
Door het digitaal vergaderen, is er regelmaat in de bijeenkomsten en is er mogelijkheid om elkaar op de hoogte te houden van de laatste ontwikkelingen rondom dit thema.

Rol Impuls
Samen met REWIN is Impuls projectleider en organisator van de Financieringstafel Deze vindt elke 6 weken (digitaal) plaats.

Fonds Verblijfsrecreatie Zeeland

Looptijd: 2019-2035 *(of 2022/project Regio Deal)*
Betrokken partijen: Provincie Zeeland, Ministerie van EZK, RECRON, Rabobank, ABN AMRO
Rol Impuls: aanjager, ontwikkelaar, uitvoerder
Omvang: € 6.000.000,-

Kapitaalinjectie voor kwaliteitsverbetering verblijfsrecreatie
Dit fonds is bedoeld voor ondernemers in de verblijfsrecreatie die willen investeren in kwaliteitsverbetering, verduurzaming en innovatie van hun bedrijf, passend binnen de richtlijnen van de Zeeuwse Kustvisie.

Resultaten 2020
In 2020 zijn er activiteiten uitgevoerd voor de oprichting van het fonds, de investeringscommissie is benoemd en de communicatie rondom het fonds is opgestart. Er zijn gesprekken gevoerd met verschillende campingeigenaren met toekomstplannen.
In december is de eerste lening van € 400,000,- verstrekt aan een camping die volledig zelfvoorzienend wil worden in haar stroomvoorziening.

Impact Coronacrisis
Door de Coronacrisis zijn investeringen door campings uitgesteld en konden ook minder bedrijven fysiek worden bezocht. Vergaderingen hebben vooral digitaal plaatsgevonden.

Rol Impuls
Impuls heeft het fonds opgezet, stimuleert ondernemers en verstrekt leningen in nauwe samenwerking met banken en de Provincie Zeeland.

Corona OverbruggingsLening

Looptijd: Openstelling van de regeling is vooralsnog tot 30 juni 2021, looptijd is tot 2025 (of evt. langer indien leningen nog niet volledig zijn terugontvangen).
Betrokken partijen: de Nederlandse ROM's, Het Rijk (i.c. Ministerie van EZK, Ministerie van Financiën), Techleap, Innovatiefonds Noord Holland, InvestNL.
Rol Impuls: Impuls is kassier en uitvoerder van deze door EZK in verband met de coronacrisis in het leven geroepen regelingen. Er wordt samengewerkt met alle Regionale Ontwikkelmaatschappijen (ROM's) in Nederland.
Omvang: Er is op landelijk niveau € 300 miljoen beschikbaar gesteld door het Rijk. Per ultimo 2020 hebben in Zeeland 15 bedrijven een COL ontvangen, voor een totaalbedrag van € 3,76 miljoen.

Lening voor door Corona getroffen ondernemers
Startups, scale-ups en innovatieve mkb'ers die financiering nodig hebben door de coronacrisis kunnen de Corona-overbruggingslening (COL) aanvragen. De COL is voor bedrijven die vooral afhankelijk zijn van investeerders. Maar ook mkb'ers die hun groei met eigen middelen hebben gefinancierd kunnen de COL onder bepaalde voorwaarden aanvragen. De COL bestaat uit verschillende soorten leningen tussen de € 50.000,- en € 2.000.000,-. Het rentepercentage is 3%.

Resultaten 2020
De regeling is in nauw overleg met het Rijk, de ROM's, InvestNL en Techleap ontwikkeld en uitgevoerd. In 2020 hebben in Zeeland 15 bedrijven een COL ontvangen, voor een totaalbedrag van € 3,76 miljoen.

Rol Impuls
Impuls voert de regeling uit in Zeeland en is kassier ten bevordering van het Rijk (de middelen vloeien terug naar het Rijk).

OPZuid

Looptijd: 2014-2020
Betrokken partijen: Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, de regionale ontwikkelingsmaatschappijen BOM, LIOF en Stimulus.
Rol Impuls: ondernemers wijzen op de mogelijkheden van OPZuid; begeleiding en ondersteuning bij aanvragen.
Omvang: € 23.000.000,- voor de regio Zuid, voor openstelling van de regelingen:
"Versterking innovatiesysteem" (1B1), thema's: Logistiek, Maintenance en Biobased;
"Koolstofarme economie" (4F), thema: Bevordering duurzame energie.
Het maximale subsidiebedrag per project bedroeg € 1.000.000,- voor 1B1 en € 1.500.000,- voor 4F.

Subsidie voor innovatiebevordering en duurzame energie
Het Operationeel Programma EFRO 2014-2020 Zuid-Nederland (OPZuid) is een Europees subsidieprogramma voor de provincies Zeeland, Limburg en Noord-Brabant. Speerpunten zijn

innovatiebevordering en de overgang naar een koolstofarme economie. Het programma is met name gericht op het innovatieve mkb en op het versterken van de samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden.

In 2020 is alleen de 4F regeling opengesteld. Met deze regeling worden innovaties gestimuleerd die bijdragen aan duurzame energieproductie, energie-efficiëntie en -besparing met een focus op de gebouwde omgeving.

Resultaten 2020
Voor de regeling 4F Koolstofarme Economie was er één Zeeuwse aanvrager. Dit project is echter buiten de ranking gevallen.

Rol Impuls
De rol van Impuls met betrekking tot OPZuid is ondernemers wijzen op de mogelijkheden van de regeling(en). In samenwerking met de Provincie Zeeland zijn afgelopen jaren diverse informatiesessies georganiseerd. Tijdens deze sessies konden ondernemers hun plannen voorleggen en aansluiting zoeken bij de regeling(en). De sessies droegen op deze manier bij aan een kwaliteitsverhoging en aanscherping van de businesscases, waardoor scoringskansen werden verhoogd.

MIT Zuid

Looptijd: 2020
Betrokken partijen: Ministerie van EZK, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, Impuls, BOM, LIOF en Stimulus
Rol Impuls: ondernemers wijzen op de mogelijkheden van MIT Zuid, begeleiding en ondersteuning bij subsidieaanvragen
Omvang: € 10.400.000,-

Innovatie stimuleren bij mkb-ondernemers
De subsidieregeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren Zuid-Nederland (MIT Zuid) is speciaal ontwikkeld om innovatie bij mkb-ondernemers uit Zeeland, Noord-Brabant en Limburg te stimuleren. MIT Zuid richt zich op bedrijven in de volgende sectoren: High TechSystems & Materialen (inclusief ICT en Solar), Chemie & Biobased, Agri & Food, Tuinbouw & Uitgangsmaterialen, Logistiek en Life Sciences & Health.

Mkb-ers in Zuid-Nederland die willen innoveren, kunnen binnen MIT Zuid subsidieaanvragen indienen voor:
• Het uitvoeren van een haalbaarheidsstudie, met een subsidieplafond van € 3,1 miljoen;
• Het uitvoeren van een R&D (Research & Development) samenwerkingsproject op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, met een subsidieplafond van € 7,3 miljoen.
De regeling voor haalbaarheidsstudies ging open in april en was direct overvraagd. De regeling voor R&D stond open van 10 juni tot en met 10 september. Deze regeling sloot op basis van aanbesteding.

Resultaten 2020
Er zijn 18 Zeeuwse aanvragen voor haalbaarheidsstudies ingediend en 5 voor R&D samenwerkingsprojecten.
De adviescommissie MIT Zuid heeft 8 Zeeuwse subsidieaanvragen voor haalbaarheidsstudies positief beoordeeld. Daarmee was een subsidiebedrag van € 160.000,- gemoeid (€ 20.000,- per

haalbaarheidsstudie). Van de 5 subsidieaanvragen voor R&D werden er 2 gehonoreerd, met een totaal subsidiebedrag van € 304.850,-, een daling ten opzichte van 2019.
Ten opzichte van het totaal aantal ingediende aanvragen in Zuid-Nederland, gaat 5% van de subsidie voor haalbaarheidsonderzoeken en 4% van de R&D aanvragen naar Zeeland.

Door de Coronacrisis zijn er minder bedrijven fysiek bezocht en is er veel aandacht uitgegaan naar andere projecten.

Rol Impuls
Impuls wijst ondernemers op de mogelijkheden van de regeling MIT Zuid. Verder begeleidt en ondersteunt Impuls ondernemers bij subsidieaanvragen en bij het aanscherpen van de aanvragen en businesscases.

CrossRoads2 Sustainable Energy

Looptijd: 2020-2022
Betrokken partijen: Vlaanderen en Zuid-Nederland (Limburg, Brabant en Zeeland).
Rol Impuls: ambassadeur en adviseur in de regio Zeeland**.**
Omvang: €6,87mln euro totaal - €2,57mln euro EFRO; €2,86mln eigen bijdrage MKB; €1,44publieke cofinanciering.
Bijdrage Impuls: €50.750,-

Stimuleren van grensoverschrijdende projecten
Stimuleren van grensoverschrijdende innovatieve projecten op de thema's energie besparing, hernieuwbare & duurzame energie, CO2 besparing en captatie. Een samenwerking met een Vlaamse ondernemer in het project is een vereiste. De subsidie per project bedraagt maximaal 50% van de projectkosten en € 150.000,- aan subsidie.

Resultaten 2020
In 2020 zijn de kaders vastgesteld en is de regeling goedgekeurd door Interreg Vlaanderen-Nederland. In december is de eerste call gesloten. Van de 9 aanvragen uit Zuid-Nederland was er 1 Zeeuwse aanvraag. Dit is in de lijn der verwachting. Deze aanvraag zal vermoedelijk goedgekeurd gaan worden.

Rol Impuls
Impuls is ambassadeur en adviseur in de regio Zeeland en kan vanuit het netwerk in Vlaanderen ondersteunen bij het vinden van een partner bedrijf.

Zeeland in Stroomversnelling

Looptijd: doorlopend programma tot 2021
Betrokken partijen: Provincie Zeeland, Zeeuwse mkb- ondernemers, kennis-en innovatienetwerken, kennisinstellingen en subsidie-adviseurs.
Rol Impuls: ondersteuning en begeleiding bij de subsidieaanvragen.
Omvang:
Haalbaarheidsonderzoeken: totaal beschikbare subsidie in 2020 € 500.000,- (maximaal € 50.000,- per project);

Demonstratieprojecten: totaal beschikbare subsidie in 2020 € 1.600.000,- (maximaal € 200.000,- per project);
Human Capital Agenda: totaal beschikbare subsidie € 500.000,- (maximaal € 50.000,- per project).

Structuurversterking voor de Zeeuwse economie
Voor projecten die de structuur versterken van de Zeeuwse economie en bijdragen aan de realisatie van de strategische agenda's van de topsectoren kan subsidie aangevraagd worden via de aanjaagregeling Zeeland in Stroomversnelling.
De topsectoren waarbinnen deze regeling valt zijn Havens en Logistiek; Industrie en Maintenance; Water en energie; Vrijetijdseconomie; Agrofood en Seafood; Zorg. De projecten dienen binnen een samenwerkingsverband, bestaande uit minimaal twee bedrijven en één kennisintstelling, uitgevoerd te worden.

Resultaten 2020
De regeling voor Haalbaarheidsonderzoeken had een doorlopende openstelling waarin in totaal 15 plannen zijn ingediend (in 2019 waren dit er 7). Voor Demonstratieprojecten waren er twee openstellingen waarbij er 14 aanvragen zijn ingediend (in 2019 waren dit er 9). De call voor de Human Capital Agenda loopt nog tot februari 2021.

Na beoordeling door de deskundigencommissie is ruim € 800.000,- aan subsidie toegekend voor 2 demonstratieprojecten en 13 haalbaarheidsonderzoeken. De besluitvorming voor 9 ingediende demonstratieprojecten uit de laatste call loopt nog.

De belangstelling voor subsidieregelingen is door de Coronacrisis toegenomen.

Rol Impuls
Zoals blijkt uit de toename van het aantal aanvragen, neemt de bekendheid van de regeling en de belangstelling hiervoor duidelijk toe. Impuls voert gesprekken met ondernemers en adviseert over de vorming van consortia en de kwaliteit van de projecten.

Dockwize

Looptijd project: doorlopend
Betrokken partijen: HZ University of Applied Sciences & Impuls Zeeland als founding partners en Provincie Zeeland als publieke financier. Overige partners zijn afkomstig uit Triple Helix en hebben allemaal een financiële bijdrage. Een aantal voorbeelden zijn Gemeente Vlissingen, University College Roosevelt, Lumileds & DRV Accountants.
Rol Impuls: strategisch projectpartner, vertegenwoordiging bestuur en operationeel betrokken bij programma's
Omvang: een begroting van ca. €1.500.000,- in 2020

De Zeeuwse incubator
Dockwize is de Zeeuwse incubator, die start ups huisvest en begeleidt, events en (kennis)sessies organiseert, een community met innovatieve ondernemers onderhoudt en innovatief ondernemerschap aanjaagt met diverse innovatie- en groeiprogramma's. Zij doen dit met een kernteam van 10 medewerkers en een pool van meer dan 30 aangesloten experts.

Resultaten 2020
De toegevoegde waarde van Dockwize is ook in 2020 gebleken, zo zijn er diverse nieuwe partnerships afgesloten, zoals met Yara, Nedbase en Zeeland Business. Innovatieve bedrijven zijn doorgestroomd naar een nieuwe locatie en nieuwe bedrijven hebben zich gevestigd. Via de bestaande programmalijnen Kickstart, Accelerator, Challenges (BioVoice) en de studentbootcamp en minor zijn diverse ondernemers en studenten ondernemers en studenten ondersteund met het initiëren of uitbouwen van een innovatief idee. Het groeiprogramma is ontwikkeld voor mkb bedrijven met groeiproblemen en ca. 10 à 25 FTE. De start is in 2021.

Daarnaast is Dockwize is erkend facilitator bij RVO geworden. Dit betekent dat zij buitenlandse ondernemers kunnen helpen om een verblijfsvergunning in Nederland te verkrijgen voor de start van hun bedrijf en hen minimaal een jaar lang begeleiden. De Dockwize Community is gedigitaliseerd. Het SOS programma is in sneltreinvaart ontwikkeld, waarmee uiteindelijk 120 ondernemers zijn geholpen. Het programma heeft als doel om ondernemers beter uit de Coronacrisis te laten komen. Ook speelt Dockwize regelmatig een rol bij nieuwe projecten, zoals Digitaal Doen Zeeland.

Rol Impuls
Het cluster Innovatiefinanciering speelt een operationele rol bij diverse programmalijnen. Van de bestaande programma's gaat de grootste bijdrage naar het Accelerator programma, waar ook de Investor Readiness Module optioneel is. Verder heeft de afdeling een operationele rol gespeeld in de ontwikkeling en uitvoering van het SOS-programma. Daarnaast zijn de banden met de afdeling Programma's en Projecten aangehaald.

Kennis- & Innovatienetwerken

Impuls heeft een taak in de begeleiding van de ontwikkeling van Kennis- & Innovatienetwerken en zorgt als intermediaire partij voor de verbinding ertussen. Impuls heeft de netwerken in 2020 individueel gesproken, geadviseerd bij verdere agendavorming en koppelingen gelegd naar subsidieprogramma's als ZiS, OP Zuid, MIT en REACT-EU. Ook heeft Impuls verbindingen gelegd tussen verschillende netwerken middels collectieve bijeenkomsten, en samen met Dockwize en Provincie Zeeland een workshop georganiseerd voor de programma-managers over netwerkvorming. Gezamenlijk is de MKB Deal Digitaal Doen Zeeland ontwikkeld welke vanaf 2021 zal worden uitgevoerd onder penvoerderschap van Impuls.

3. Circulaire Economie & Energietransitie

Circulaire economie gaat over het (zoveel mogelijk) behouden van toegevoegde waarde. Het is een economisch systeem, bedoeld om de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waarde-vernietiging te minimaliseren. Een ander systeem dus dan het huidige, zogenoemde 'lineaire' systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd.

Het circulaire systeem kent twee kringlopen van materialen: een biologische kringloop (waarin reststoffen na gebruik veilig terugvloeien in de natuur) en een technische kringloop (waarin product(onderdelen) zo zijn ontworpen en vermarkt dat deze op kwalitatief hoogwaardig niveau opnieuw gebruikt kunnen worden). Binnen deze laatste kringloop blijft de economische waarde van producten of productonderdelen zoveel mogelijk behouden.

De energietransitie is de overgang naar een situatie waarin de energievoorziening structureel anders van aard en vorm is dan het huidige energiesysteem, Impuls is mede-initieatiefnemer van de Regionale Energiestrategie en ondersteund ondernemers bij deze overgang.

Binnen het cluster Circulaire Economie & Energietransitie van Impuls zijn in 2020 onderstaande projecten gerealiseerd, opgezet of voortgezet.

Regionale Energiestrategie Zeeland

Looptijd: 2018 - 2050
Betrokken partijen: partijen: Provincie Zeeland, Zeeuwse gemeenten, Enduris, Waterschap Scheldestromen
Rol Impuls: mede-initiatiefnemer, lid van het ambtelijk en bestuurlijk kernteam, voorzitterschap tafel Gebouwde omgeving, deelnemer tafel Mobiliteit en Elektriciteit
Omvang: € 450.000 euro per jaar

Zeeland energieneutraal in 2050
Het hoofddoel van de Regionale Energiestrategie (RES) Zeeland is het coördineren van partijen bij het maken van plannen om Zeeland energieneutraal te maken in 2050. Dit is de Zeeuwse invulling van het Klimaatakkoord van Parijs.

Resultaten 2020
In 2020 is de RES 1.0 opgeleverd en goedgekeurd door alle Zeeuwse gemeenteraden, Provinciale Staten en het Waterschapsbestuur. Zeeland is hiermee de eerste regio die een RES 1.0 heeft opgeleverd. Eind 2020 is een nieuwe fase aangebroken; het omzetten van strategie naar uitvoering. Vanuit de RES wordt volop ingezet op energiebesparing, zowel voor bedrijven als voor particulieren. Het energieverbruik van Zeeuwse bedrijven is hoog, een van de speerpunten is om een plan van aanpak op te zetten om energie te besparen.

Rol Impuls
Impuls is één van de initiatiefnemers en lid van het RES kernteam. Impuls vertaalt de gevolgen van de energiestrategie voor de Zeeuwse bedrijven en betrekt hen zoveel mogelijk hierbij. Daarnaast neemt Impuls deel aan drie tafels, namelijk die van Elektriciteit, Mobiliteit en Gebouwde omgeving. In 2020 werd de tafel Gebouwde omgeving tevens voorgezeten door Impuls.

Informatieve gesprekken RES Zeeland bij Top-100 energie verbruikende bedrijven

Looptijd: 2020 - eind 2021
Betrokken partijen: RES-subtafel Commercieel vastgoed, Zeeuwse gemeenten en Provincie Zeeland
Omvang
Rol Impuls: organiseren en voeren van de gesprekken
Omvang: Onderdeel van RES-uitvoeringstafel

Bedrijven informeren over ontwikkelingen RES Zeeland
Top-100 energie verbruikende Zeeuwse bedrijven informeren over de ontwikkelingen rond de Regionale Energie Strategie (RES) Zeeland. Impuls is samen met de Provincie Zeeland, de gemeenten en enkele organisaties waaronder Enduris, verantwoordelijk voor het opstellen van de RES, welk op haar beurt een verplichting is die door het Rijk is opgelegd.
Behalve het informeren hebben we ook van gedachten gewisseld over de visie die bedrijven hebben om in de komende jaren de CO2-emissie terug te brengen en welke rol de bedrijven voor zich zien voor de opstellers van de RES.

Resultaten 2020
In 2020 is een presentatie gemaakt voor de Zeeuwse grootverbruikers. Er zijn vier bedrijven bezocht die werkzaam zijn in de op- en overslag van goederen in de procesindustrie. Er is binnen de bedrijven gesproken over energieverbruik. Belangrijke conclusie was dat de RES bij alle bedrijven onbekend was, maar regelingen als Meerjarenafspraken en de EED zijn vaak wel bekend.

Zaken wat de ontwikkelingen momenteel vaak tegenhouden zijn de limiet van het elektriciteitsnet, het verzekerd krijgen van bedrijfsmiddelen met zon-op-dak en het niet kunnen aanbieden van walstroom aan binnenvaart en zeeschepen. Hierdoor zijn grote besparingen op korte termijn bij de bezochte bedrijven niet realistisch. Er zijn afspraken gemaakt om het sectoraal te benaderen, samen met gemeenten.

Rol Impuls
De rol van Impuls was het organiseren van de bedrijfsbezoeken. Het informeren van de bedrijven over de mogelijkheden. En het rapporteren van de bezoeken naar bedrijven en de subtafel commercieel vastgoed.

Onderzoek hergebruik proceswater Coroos

Looptijd: 2019-2021
Betrokken partijen: Coroos, gemeente Kapelle, Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, agrarische ondernemers, ZLTO
Rol Impuls: projectleider
Omvang: ca. € 50.000,-

Hergebruik proceswater voor landbouw
Coroos heeft jaarlijks een grote hoeveelheid zoet proceswater over. Dit wordt momenteel geloosd in de Westerschelde. Voor omliggende agrarische bedrijven is dit water interessant om droge perioden mee op te vangen. Het water is geanalyseerd en geschikt om in de landbouw te gebruiken. In de eerste helft van 2021 moet uit een onderzoek van Sweco blijken op welke manier het water beschikbaar kan komen aan de landbouw.

Resultaten 2020
In 2020 is het proceswater van Coroos gedurende een jaar geanalyseerd. Dit was noodzakelijk, omdat Coroos steeds andere producten verwerkt. Uit de analyse blijkt dat het water geschikt is voor landbouw. Hierna is een onderzoek gestart over de beste manier om het water aan de agrarische bedrijven te beschikbaar te stellen.

Rol Impuls
Impuls is initiatiefnemer en projectleider.

Opleidingstraject Energiebesparende maatregelen bestaande particuliere woningvoorraad.

Looptijd: 2020 - 2021
Betrokken partijen: Bouwend Nederland- afd. Zeeland en Techniek Nederland-afd. Zuid-West Nederland.
Rol Impuls: projectpartner
Omvang: Subsidie van Provincie Zeeland: € 120.000,-

Eenduidige boodschap richting particulieren
Bouwend Zeelandleden (BZ) en Techniek Nederlandleden (TN) zijn in Zeeland de belangrijkste marktpartijen bij de energietransitie. Als mogelijk uitvloeisel van de RES en de grote opgave die voor ons ligt, lijkt het goed dat betrokken partijen een eensluidende boodschap/advies richting de particulier verkondigen over de mogelijkheden van een onderhavig pand. Gekozen is om actuele kennis en ervaringen te delen met de leden middels modules waarin een bepaalde techniek en aanpak wordt gedeeld en soms ook beleefd in de praktijk.

BZ, TN en Impuls hebben voor een gezamenlijke aanpak gekozen om de gewenste boodschap zo goed mogelijk te kunnen afstemmen. Op deze manier wordt meer begrip verkregen voor de uitdagingen van een ieders vakgebied en werkwijze.

Resultaten 2020
In 2020 is een opleidingsprogramma ontwikkeld, bestaande uit 11 modules voor Zeeuwse TN- en BN-leden, HZ University of Applied Sciences, Scalda en EnergieZeeland- energieambassadeurs. Er was een fysieke kick-off met leden en er is drie keer een fysieke ontbijtsessie georganiseerd over verschillende thema's.

Rol Impuls
Impuls coördineert en organiseert de modules. Voert de voortgangsbewaking uit en zorgt dat het netwerk bestaande uit kennisinstellingen, Provincie en energieambassadeurs betrokken blijft. Daarnaast organiseert Impuls de verschillende bijeenkomsten en geeft hier invulling aan.

Kennis en Innovatienetwerk Circulair Bouwen

Looptijd: 1 juli 2019-1 juli 2020
Betrokken partijen: RDH, Marsaki, HZ University of Applied Sciences
Rol Impuls: projectpartner
Omvang: € 50.000,-

Uitdragen van kennis
De partners binnen dit project gaan de kennis over circulair bouwen zo breed mogelijk uitdragen in de Zeeuwse bouwsector. In diverse deelprojecten werken de partners aan het opzetten van een kennisplatform. Er wordt verkent wat de mogelijkheden zijn voor een marktplaats voor tweedehands bouwmaterialen voor professionals. Daarnaast ontwikkelen ontwerpers, architecten en bouwbedrijven gezamenlijk circulaire bouwconcepten.

Resultaten 2020
In 2020 konden een aantal geplande bijeenkomsten helaas niet doorgegaan. Echter is het onderzoek naar een marktplaats voor tweedehands bouwmaterialen wel afgerond. Dit geeft mogelijkheden om daar verder mee aan de slag te gaan. Er is daarnaast een vervolgproject opgesteld, waarvoor subsidie is ontvangen eind 2020. Het doel van dit vervolgproject is om meer bedrijven te betrekken in het kennisnetwerk circulair bouwen en het idee van de marktplaats uit te werken.

Rol Impuls
Impuls is projectleider van het deelproject naar het onderzoek van een marktplaats voor tweedehands bouwmaterialen voor professionals. Daarnaast heeft Impuls de rol om de bouwwereld te betrekken en informeren over de mogelijkheden rondom circulair bouwen.

Circulaire uitvraag installaties Provincie Zeeland

Looptijd: 2020 - medio 2021
Betrokken partijen: Provincie Zeeland, Rijkswaterstaat, TechniekNederland, K&I netwerk Circulair Bouwen
Rol Impuls: projectpartner
Omvang: In budgetsubsidie

Beoordelen richtlijnen voor circulaire installaties
Binnen het project circulaire uitvraag installaties wordt de richtlijn ‘voor circulaire installaties voor marktpartijen beoordeeld. Hiervoor worden verschillende bijeenkomsten georganiseerd, waarbij verschillende marktpartijen aansluiten.

Resultaten 2020
In 2020 is een richtlijn circulair uitvragen beschikbaar gekomen. Het vervolg is dat deze gecommuniceerd wordt naar de doelgroep. Dit wordt gedaan door middel van een webinar, die in 2021 plaatsvindt.

Rol Impuls
De rol van Impuls is om partijen bij elkaar te brengen, de voortgang te bewaken en de actiepuntenlijst te beheren.

BioVoice

Looptijd: 2020 - 2022
Betrokken partijen: Rewin, Dockwize, MidPoint, GCC, BOM, Rabobank, e.a.
Rol Impuls: projectpartner
Omvang: € 200.000,- (totaal)

Versnellen transitie biobased- en circulaire economie
BioVoice is het programma voor biobased & circulaire innovatie. Binnen Biovoice worden grote(re) bedrijven, start-ups en scale-ups samengebracht. Doel is om de transitie naar een biobased- en circulaire economie te versnellen.

Resultaten 2020
In 2020 zijn in totaal negen challenges opgehaald, voor Zeeland is dit twee keer bij DOW en één keer bij LambWeston Meijer. Er is contact gelegd met 85 Start-ups & Scale-ups, hieruit kwamen 32 matchmaking gesprekken voort. In totaal zijn hieruit 17 matches ontstaan, waarvan acht zijn afgerond met een innovatiecontract (voucher).

Rol Impuls
De rol van Impuls binnen dit project is om challenges op te halen bij grootbedrijven en het scouten van mkb-ers, start-ups en scale-ups om mee te doen. En daarnaast niet in het BoioVoice-programma passende vraagstukken onder te brengen in andere Impuls-programma's en projecten, zoals Symbiosis for Growth.

Circulaire maakindustrie Zeeland

Looptijd: 2020 – eind 2021
Betrokken partijen: Provincie Zeeland, FME, Metaalunie en Circo
Rol Impuls: bedenker, initiator en uitvoerder
Omvang: onderdeel van budgetsubsidie

Circulair maken van producten
Binnen het project circulaire maakindustrie worden Zeeuwse maakbedrijven begeleidt om zelf daadwerkelijk een stap te zetten in het meer circulair maken van hun producten. En deze vervolgens samen met hun klanten in de markt te brengen.

Resultaten 2020
In 2020 is door de Provincie Zeeland aangeboden middels een zogenaamde Circo-Track om circa 10 bedrijven te begeleiden. Impuls doet hierbij de uitwerking en opvolging om bedrijven tot een daadwerkelijke invoering van hun circulaire idee te brengen. Er zijn contacten gelegd met FME en Metaalunie om gezamenlijk op te trekken en met Circo is een conceptuitvoeringsplan besproken.

Rol Impuls
Impuls heeft dit project bedacht, legt de contacten met relevante organisaties en gaat bedrijven mee uitnodigen en begeleid mee in de zogenaamde Tracks en doet actief de opvolging van de Tracks tot daadwerkelijke invoering van de ideeën.

Vouchers Circulaire Economie en Energietransitie

Looptijd: 2020 t/m 2022
Betrokken partijen: Provincie Zeeland
Rol Impuls: uitvoerder
Omvang: € 200.000,-

Voor innovatieve plannen circulaire economie of energietransitie
Impuls verstrekt mkb-vouchers aan Zeeuwse ondernemers die innovatieve plannen hebben op het gebied van circulaire economie of energietransitie. Deze voucherregeling is mogelijk gemaakt door de Provincie Zeeland en loopt tot 2022 of totdat het budget is uitgeput. Impuls heeft eerder vouchers uitgegeven voor biobased en circulaire innovaties, waar veel animo voor was. De regeling is nu verbreed naar onderzoek en ontwikkeling op het vlak van energietransitie, vernieuwende projecten op dat vlak maken kans op een voucher. Het begrip 'biobased' wordt door Impuls beschouwd als onderdeel van de circulaire economie.

Resultaten 2020
Sinds mei 2020 zijn er 5 vouchers toegekend met een totale waarde van € 45.000,-. Daarnaast zijn er momenteel nog 4 aanvragen in behandeling.

Rol Impuls
Impuls voert dit project uit en probeert zoveel mogelijk ondernemers op de hoogte te stellen van het bestaan van de vouchers.

Symbiosis4Growth

Looptijd: 2018 – eind 2021
Betrokken partijen: Rewin en MidPoint
Rol Impuls: partner
Omvang: € 475.540,- (totaal) , waarvan het Zeeuwse deel: Voor materiele cofinanciering van het project voor 2020 en 2021: € 95.235,- (= € 47.617,50/jaar)

Samenwerkingsplatform voor symbiose
Symbiosis4Growth (S4G) is een samenwerkingsplatform dat industriële symbiose bij bedrijven in West- en Midden-Brabant en Zeeland wil versnellen én realiseren. Doel is bedrijven te koppelen om (rest)materialen, energie, kennis, capaciteit, faciliteiten en innovatie met elkaar uit te wisselen. Dit kan leiden tot kostenbesparing, levert een positieve bijdrage aan het milieu en stimuleert innovatie.

Resultaten 2020
In 2020 zijn in totaal 24 potentiële matches gevonden, waarvan 7 binnen Zeeuwse organisaties.

Rol Impuls
De rol van Impuls binnen dit project was het organiseren van bijeenkomsten voor bedrijven met een zo goed mogelijke promotie om grotere opkomsten te bewerkstelligen. Meer publiciteit maken rond S4G, zoals het promoten van bijeenkomsten. Daarnaast heeft Impuls gewerkt met de NISP gestandaardiseerde methodiek, dit is een wijze om opgedane kennis en ervaringen met data te blijven borgen. Voorbeelduitdraaien van de NISP-database zijn vervolgens gedeeld met de deelnemers. Impuls heeft verschillende business cases weten te generen en onderzoeken aan de hand van potentiele matches vanuit de database. Vervolgens zijn de potentiele casussen zijn samen bedrijven uitgewerkt.

Varend Ontgassen Tankers

Looptijd: 2020 – medio 2021
Betrokken partijen: Martens Cleaning, Hogeschool Zeeland, AVANS hogeschool Breda en Task Force 'Varend ontgassen'.
Rol Impuls: mede-initiatiefnemer en coördinator/ verbinder tussen bedrijf, kennisinstellingen en overheden.
Omvang: Onderdeel van budgetsubsidie

Tankers varend laten ontgassen
Binnen het project Varend Ontgassen Tankers wordt gezocht naar een allesomvattende oplossing om tankers varend te kunnen ontgassen. Het via de lucht ontgassen van tankers is een groot probleem voor de Zeeuwse luchtkwaliteit. Reden hiervoor is dat jaarlijks duizenden tankers de Zeeuwse kust passeren en laden en lossen in de havens. Er bestaat nog geen installatie die alle dampen kan verwerken, omdat bestaande installaties voornamelijk gericht zijn op het verbranden van dampen.

De insteek van het onderzoek is de dampen uit de schepen terug te brengen tot nieuwe producten/grondstoffen. Dit verhoogt de duurzaamheid en maximaliseert de luchtkwaliteit. Het onderzoek is een initiatief van Martens Cleaning en Impuls.

Resultaten 2020
Er was in 2020 veel regionale en landelijke belangstelling voor het onderzoek. Er is inzicht verkregen in de leemtes en tegenstrijdigheden in de regelgeving en protocollen rond het ontgassen van tankers en waaraan een ontgassingsinstallatie moet voldoen. Er zijn twee technieken gevonden om dampen op te vangen en terug te brengen tot producten. En er heeft een online afspraak plaatsgevonden met een Kamerfractie uit den Haag.

Rol Impuls
De rol van Impuls is het leggen van contacten in bedrijfsleven, overheden, politiek en kennisinstellingen. Het werven van studenten. Het schrijven van persberichten en betrekken van stakeholders. Het organiseren van overleggen en het bewaken van de voortgang.

Taskforce Schelpdiersector

Looptijd: 2020 – nader te bepalen
Betrokken partijen: Vereniging Schelpdierhandel, PO Mossel, LNV, provincie Zeeland, RVO
Rol Impuls: facilitering taskforce, hulp bij projectontwikkeling en financiering
Omvang: € 4-5 mln

Vergroten marktvraag en realiseren productie op zee
Impuls heeft in samenwerking met de sector in 2020 het initiatief genomen tot oprichting van de Taskforce Schelpdiersector. Belangrijkste doel van de taskforce is om de missie van de schelpdiersector te realiseren. Deze missie bestaat enerzijds uit het vergroten van de marktvraag en anderzijds in het realiseren van productie nearshore (op zee). De taskforce bestaat uit vertegenwoordigers uit de schelpdiersector zelf, Provincie Zeeland, het ministerie van LNV, RVO en Impuls. Gezamenlijk is er een roadmap opgezet om in de komende jaren via pilots naar grootschalige demo's te gaan. Op de lange termijn wordt toegewerkt naar productie in de windparken op zee.

Resultaten 2020
Impuls heeft samen met de sector in 2020 aan de wieg gestaan van oprichting van de Taskforce Schelpdiersector. Vanaf juni 2020 komt deze taskforce maandelijks bijeen om lopende initiatieven af te stemmen, sector- en beleidsontwikkelingen te bespreken en om knelpunten en uitdagingen in de roadmap aan te pakken. Er is door Impuls meegedacht met het concretiseren van de sectorale roadmap tot 2030. Daarnaast zijn in de taksforce eerste stappen gezet om een samenwerkingsmodel uit te werken voor de inrichting van zogenaamde natte bedrijventerreinen en is een aparte roadmap opgezet voor marktvergroting door onderzoek (gezondheid, duurzaamheidsclaims) en campagnes. De sector heeft afgelopen jaar via het Mosselconvenant middelen weten te reserveren voor realisatie van “near shore” pilots. Medio 2021 zal dit worden uitgewerkt in concrete plannen.

De Coronacrisis heeft de noodzaak voor het realiseren van pilots op de Noordzee en voor vergroten van de marktvraag naar schelpdieren alleen maar groter gemaakt. Door de Coronacrisis is de financiële uitgangssituatie van de sector helaas niet beter geworden.

Rol Impuls
Impuls was mede-initiatiefnemer van de taskforce schelpdiersector en treedt op als facilitator van de maandelijkse overleggen. Impuls draagt bij aan een deel van het werkbudget voor roadmap initiatieven. Daarnaast biedt Impuls ondersteuning in projectontwikkeling en in financieringsconcepten.

Verkenningen energietransitie

Groenvoederdrogerij Timmerman, Kortgene
Impuls heeft Groenvoederdrogerij Timmerman afgelopen jaar ondersteund bij het formuleren van een onderzoeksopdracht en het verkrijgen van een subsidie daarvoor van Stichting Zeeuwse Belangen, naar alternatieve mogelijkheden voor de drogerij om te komen tot een CO_2-neutrale energievoorziening. Momenteel gebruikt de drogerij kolen en behoord daardoor tot de grotere CO_2 emittenten van Zeeland.

Warmtenet Bedrijventerrein Smokkelhoek, Kapelle
In 2020 is er begonnen met een studie naar de mogelijkheden om op de Smokkelhoek en twee tuinbouwbedrijven in de omgeving, een warmtenet voor de bedrijven te realiseren. In de studie wordt de warmte/energie behoefte van elk deelnemend bedrijf eerst geanalyseerd en geoptimaliseerd alvorens er naar restwarmte wordt gekeken. Dit omdat interne optimalisaties goedkoper en eenvoudiger te realiseren zijn.

De studie zal inzicht geven en bijdragen die warmtenetten kunnen leveren bij het verduurzamen van bedrijventerreinen. De resultaten zullen in het eerste kwartaal van 2021 bekend zijn inclusief een indicatieve kostenraming.

Circular Biobased Delta/Uitvoeringsbureau Zeeland

Circular Biobased Delta (voorheen Biobased Delta) is een stichting waarin bedrijven, overheden en kennisinstellingen samenwerken om de biobased economy in Zuidwest-Nederland te bevorderen. De stichting heeft daartoe meerdere werkgroepen in het leven geroepen. Samen met de andere Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM’s) neemt Impuls deel aan de werkgroepen Sugar Delta

(omzetten van suikers uit agro(rest) stromen naar chemicaliën) en Redefinery. Ook heeft Impuls zitting in het kernteam dat de directeur van deze stichting ondersteunt.

Verder ondersteunt Impuls deze stichting door vorm te geven aan projectontwikkeling en business development in Zeeland, samen met partners. Voor een goede afstemming van plannen en projecten binnen de provincie is het Uitvoeringsbureau Biobased Zeeland opgericht. Participanten zijn: North Sea Port, Provincie Zeeland, Kamer van Koophandel, Biobased Trainingcentrum, Center of Expertise Biobased Economy van de HZ University of Applied Sciences en Impuls.

4. Smart Delta Resources

In Smart Delta Resources (SDR) hebben grote energie- en grondstof-intensieve bedrijven in de Vlaams-Nederlandse Schelde-Deltaregio de krachten gebundeld binnen een unieke, grensoverschrijdende samenwerking van industrie en overheden.
Bedrijven uit de chemie, staal, energie en food industrie werken samen om industriële verbindingen te leggen en uit te werken tot interessante business cases. Het platform is in 2014 opgericht. SDR kan een belangrijke bijdrage leveren in het totale transitieproces naar een klimaat neutrale economie, gebaseerd op hernieuwbare energie en grondstoffen. Dit zowel voor bestaande fossiel gebaseerde industrieën als voor toekomstige industrieën.

Looptijd: doorlopend
Betrokken partijen: ArcelorMittal, Cargill, Cosun, Dow, Engie, Fluxys, Gasunie, LambWeston-Meijer, Ørsted, PZEM, Trinseo, Vopak, Yara, Zeeland Refinery, Impuls Zeeland, North Sea Port, Provincie Zeeland en Provincie Oost-Vlaanderen., projectontwikkeling en projectmanagement van business cases en facilitering van de samenwerking (administratie, secretariaat)
Omvang: circa € 950.000,- per jaar

Together for a future proof industry
In opdracht van SDR is in 2018 door CE Delft de SDR Roadmap opgesteld. Hierin staat helder de weg naar een CO_2-neutrale (85-95% of meer) industrie beschreven. SDR haakte toen al aan op het Klimaatakkoord van Parijs (2015) en was haar tijd vooruit. Immers, in 2019 werd het Klimaatakkoord van Nederland gesloten. Met de publicatie van deze Roadmap verankerde SDR
haar verscherpte koers van een sterke industriële samenwerking ten behoeve van het behalen van de internationale klimaatdoelstellingen, het versterken van de concurrentiepositie én voor het creëren van een attractief vestigings- en investeringsklimaat in de Vlaams-Nederlandse Schelde-Deltaregio.

De SDR-regio kent vele kansen die optimaal benut dienen te worden ten behoeve van de energietransitie. De regio heeft een grensoverschrijdend karakter waarbij het havenbedrijf North Sea Port beide landen bedient. De industrie is divers, complementair, en behoort tot de (innovatieve) wereldtop. De huidige toepassing van waterstof (580kT) is enorm (de grootste regionale consumptie in de Benelux) en de aanlanding van de grootschalige windparken Borsele I-II-III-IV en Ijmuiden Ver zijn gewaarborgd. Het van nature aanwezige perspectief voor opwekking en aanlanding van groene energie illustreren de regionale kansen.

Resultaten 2020
In 2020 is het regioplan 2030-2050 opgesteld. Dit plan biedt heldere handvaten hoe de SDR-regio klimaatneutraliteit wil bereiken, om daarmee significant bij te kunnen dragen aan de klimaatdoelstellingen van zowel Nederland als Vlaanderen. Het plan beschrijft de gekozen strategie, middels transitiepaden, om de industriële regio te verduurzamen. De geselecteerde transitiepaden zijn gebaseerd op de toepassingen van CCS, elektrificatie, waterstof, CCU en proces optimalisatie. Concreet vertaalt dit zich in de uitvoering van vier prioritaire programma's: Hydrogen Delta, Carbon Connect Delta, Spark Delta en Heat Delta.

Alle vier de prioritaire programma's zijn gestart waarbij de doelen en mijlpalen voor 2030 en 2050 helder zijn. De randvoorwaarden, om het SDR CO_2-reductiepad succesvol uit te kunnen voeren, zijn in kaart gebracht waarbij de realisatie van de infrastructuur van de waardeketens de hoogste prioriteit heeft en daarmee dé basisrandvoorwaarde vormt. Fundamenteel zijn zowel de ontwikkeling van een

lokale waterstofinfrastructuur, een regionale integrale CO_2-infrastructuur ten behoeve van CCUS en de realisatie van 380 kV in Zeeuws-Vlaanderen als voldoende beschikbaarheid van duurzame energie. Naast infrastructurele randvoorwaarden zijn er ook randvoorwaarden op het financiële vlak en met betrekking tot regelgeving. Samenwerking tussen regio en Rijk, om deze randvoorwaarden te verwezenlijken, is elementair. Aan al deze randvoorwaarden heeft Smart Delta Resources in 2020 gewerkt.

In 2020 zijn de lopende SDR-programma's succesvol voortgezet: het project rondom levering van warmte van LambWeston-Meijer aan Wiskerke Onions, de levering van waterstof van Dow aan Yara via een Gasunie-leiding en de uitvoering van het demo-project Steel2Chemicals.

In 2020 is de noodzakelijke verzwaring van de elektrische infrastructuur - als gevolg van de energietransitie – onderzocht door CE Delft in de vorm een systeemstudie, in samenwerking met de Provincie Zeeland, Enduris en North Sea Port. Het eindrapport daarvan is in maart 2020 opgeleverd. Bovendien is in juni 2020 een belangrijk onderzoek naar de mogelijkheden voor grootschalige elektrolyse in de regio afgerond (uitgevoerd door Arthur D. Little).

In samenwerking met North Sea Port en de SDR-bedrijven is het project Carbon Connect Delta gestart, waar het gaat om de aanpak van Carbon Capture & Storage (CCS). Voor het thema geothermie is met een aantal SDR-bedrijven, EBN, Geothermie Brabant en de glastuinbouw een projectplan geformuleerd en bekrachtigd in een samenwerkingsovereenkomst. Ten slotte is een verkenningsproject uitgevoerd rondom het gebruik van laagwaardige industriële restwarmte in de Kanaalzone.

5. Vrijetijdseconomie

Impuls fungeerde in 2020 als dé centrale verbinder en aanjager binnen de vrijetijdseconomie in Zeeland. Impuls stimuleert bedrijven en jaagt innovaties aan, in nauwe samenwerking met partners binnen de Toeristische Uitvoeringsalliantie (TUA) en Toeristisch Ondernemend Zeeland (TOZ), gemeenten en Provincie Zeeland.

In 2020 heeft corona grote impact gehad op de toeristische sector in Zeeland. De gevolgen hiervan zijn groot, zowel op individueel bedrijfsniveau en als toeristische sector geheel. Het effect er van verschilt per (sub)branche: de verblijfs-sector had een behoorlijk jaar vanwege de vele (extra) binnenlandse gasten, maar groepsaccommodaties en dagattracties zijn zwaar getroffen. Overall staat het investeringsvermogen van bedrijven onder druk.

De inzet van Impuls is daarom in 2020 tijdelijk meer gericht geweest op inspelen op de actuele behoefte van ondernemers aan informatie en ondersteuning op het gebied van corona. Samen met TOZ en HZ Kenniscentrum Kusttoerisme is Impuls in staat geweest om haar centrale rol op het thema vrijetijdseconomie in te vullen, door afstemming binnen en buiten Zeeland en lobby richting Rijk, en daarmee van betekenis te zijn voor de ondernemers in de sector. Ook is vanuit het cluster vrijetijdseconomie zomer 2020 een investeringsprogramma voor planontwikkeling gelanceerd, zodat ondernemers door kunnen met plannen en realisatie daarvan. Dit bleek een schot in de roos, met meer dan 40 aanmeldingen van ondernemers met innovatieve plannen.

Met haar lopende programma's bood Impuls Zeeuwse toeristische ondernemers daarnaast een samenhangend programma aan ondersteuning: van inspiratie tot maatwerkadvies, en financieringsmogelijkheden via het Fonds Verblijfsrecreatie. Hiermee leverde Impuls een belangrijke bijdrage aan het toekomstgericht ondernemen. Het cluster vrijetijdseconomie blijft in staat goede nieuwe projecten te ontwikkelen en hierbij (Europese) financiering te organiseren. Daarin acteert Impuls als coördinerende partij, vaak als penvoerder namens bedrijfsleven.

Gezien het belang van de vrijetijdseconomie voor Zeeland, met bijdrage aan werkgelegenheid, voorzieningenniveau en vestigingsklimaat, blijft Impuls samen met partners werken aan de transitie van de sector. Met als doel om de concurrentiepositie als toeristische bestemming te versterken en het ondernemersklimaat vitaal te houden. Door corona is deze transitie nog actueler geworden.

Hieronder volgt een overzicht van de uitgevoerde projecten en programma's van Impuls in 2020. Een deel van de activiteiten loopt door in 2021 en daarna.

Aanjaagprogramma innovatie vrijetijdssector

Looptijd: 2020
Betrokken partijen: Toeristisch Ondernemend Zeeland (TOZ), Toeristische Uitvoeringsalliantie (TUA), ondernemers, provincie Zeeland
Rol Impuls: ontwikkelaar, verbinder en uitvoerder van het programma
Omvang: € 75.000,- (excl. uren uitvoering, excl. vouchers

Innoveren en doorontwikkelen
Het aanjaagprogramma is samengesteld voor ondernemers in de vrijetijdssector voor het innoveren en doorontwikkelen van hun bedrijf. Het programma bestaat uit drie onderdelen: inspireren

(collectieve bijeenkomsten), ondersteunen (vouchers en maatwerk advies) en financieren (fonds verblijfsrecreatie).

Resultaten 2020
Er zijn 12 webinars georganiseerd over uiteenlopende thema's die relevant en actueel zijn voor de vrijetijdssector, zoals energietransitie, circulariteit, dynamic pricing en de toekomst van de waterrecreatie in Zeeland. Deze webinars zijn voor en door ondernemers in de toeristische sector opgezet, en in totaal ruim 1200 keer bekeken. Daarnaast zijn verschillende innovatievouchers verstrekt aan verblijfsrecreatie- en horeca ondernemers en hebben drie ondernemers een maatwerkadvies doorlopen om eerste stappen te zetten richting een toekomstbestendig bedrijfsplan. Aan 9 ondernemers is een planvormingsvoucher toegekend. En ten slotte is vanuit het Fonds Verblijfsrecreatie is een eerste lening versterkt.

Impact Coronacrisis
Door de coronacrisis is het inspiratieprogramma volledig digitaal uitgevoerd (in plaats van geplande fysieke bijeenkomsten). Binnen de voucherprogramma's zijn minder aanvragen ontvangen vanwege andere prioriteiten bij de ondernemers.

Rol Impuls
Gezamenlijk met Toeristisch Ondernemend Zeeland is het aanjaagprogramma voorbereid en uitgevoerd waarbij Impuls een coördinerende en verbindende rol heeft. Impuls heeft gezorgd voor aansprekende voorbeelden, middels ondernemers en experts te verbinden aan het programma om als spreker op te treden tijdens de webinars. Impuls geeft uitvoering aan de verschillende voucherprogramma's en verbindt externe adviseurs aan ondernemers en schakelt met gemeenten en overige stakeholders.

Innovatievouchers verblijfsrecreatie

Looptijd: 2020-2022 (gemeente Schouwen-Duiveland), 2019-2020 (gemeente Veere), 2020-2021 (gemeente Tholen), 2018-2020 (gemeente Noord-Beveland)
Betrokken partijen: ondernemers in de toeristische sector (verblijfsrecreatie), gemeenten Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland, Tholen en Veere, HISWA-RECRON en Provincie Zeeland
Rol Impuls: verbinder, ontwikkelaar en uitvoerder
Omvang: € 305.000,- waarvan € 195.000,- (gemeente Schouwen-Duiveland), €75.000,- (gemeente Veere), € 20.000,- (gemeente Tholen) € 15.000,- (gemeente Noord-Beveland). Exclusief investeringen ondernemers, excl. ureninzet Impuls.

Advies van een extern expert
Ondernemers in de toeristische sector (vnl. de verblijfsrecreatie) in de gemeenten Noord-Beveland, Tholen, Schouwen-Duiveland en Veere die willen innoveren, kunnen met een innovatievoucher externe expertise inhuren. Hiermee kan advies worden ingewonnen over nieuwe, innovatieve stappen voor hun bedrijf. Het doel is om kwaliteitsverbetering van de (verblijfs)recreatie te stimuleren en ondernemers te ondersteunen bij het zetten van deze stappen. Naast de innovatievouchers, bestaat ook de mogelijkheid om een expertteam in te schakelen. Hierbij wordt een team van specialisten gelijktijdig ingezet tijdens een integrale expertbijeenkomst op het bedrijf. Daarbij komt een integraal advies tot stand, met als resultaat een samenhangend kwaliteitsplan. Binnen de gemeente Schouwen-Duiveland zijn vouchers beschikbaar voor ondernemers uit meerdere subsectoren, zoals watersport, dagattracties, horeca. In de overige gemeenten (Noord-Beveland, Tholen, en Veere) waren in 2020 alleen vouchers beschikbaar voor ondernemers uit de verblijfsrecreatie.

Resultaten 2020
Samen met HISWA-RECRON zijn intakegesprekken gevoerd met ondernemers en zijn verschillende vouchers toegekend. De innovatievragen gaan o.a. over herstructurering van het bedrijf, doorontwikkeling/toekomstbestendig maken van het bedrijf, mogelijkheden voor verduurzaming, uitvoeren haalbaarheidsonderzoek en het verkennen van uitbreidingsmogelijkheden.

Impact Coronacrisis
De Coronacrisis heeft grote impact gehad op het project omdat ondernemers geen prioriteit hadden voor het opstellen van toekomstplannen voor hun bedrijf. Er zijn minder aanvragen gekomen en dit heeft geleid tot aanzienlijk minder toekenningen. Daarnaast heeft Impuls vanwege de Coronacrisis ook minder ingezet op aanjagen, dat was op dat moment niet passend richting ondernemers.

Rol Impuls
Impuls heeft een coördinerende en uitvoerende rol binnen het project. Samen met HISWA-RECRON zijn intakegesprekken gevoerd met ondernemers in de verschillende gemeenten. Impuls legt de verbinding naar relevante experts binnen en buiten Zeeland, en koppelt deze aan de ondernemers. Samen met HISWA-RECRON heeft Impuls de selectie en toekenning van de innovatievouchers gecoördineerd en de administratieve afhandeling van de vouchers uitgevoerd.

Planvormingsvouchers toeristische sector

Looptijd: 2020-2023
Betrokken partijen: ondernemers uit vrijetijdssector (dagattracties, watersport, horeca, verblijf), gemeenten, provincie
Rol Impuls: ontwikkelaar en uitvoerder
Omvang: € 425.000,-

Investeringsprogramma voor planvorming
Door corona staat de toeristische sector voor grote uitdagingen, een deel van de investeringsruimte van ondernemers is verdwenen. Om die groep te ondersteunen en te zorgen dat planontwikkelingen (en daarna realisatie daarvan) niet stil komen te liggen, lanceerde Impuls een investeringsprogramma voor planvorming middels vouchers. Juist nu is het belangrijk om te blijven vernieuwen en investeren zodat de toeristische bestemming Zeeland toekomstgericht kan blijven ontwikkelen.

De energietransitie, klimaatadaptatie maar ook businesscase ontwikkeling conform de uitgangspunten van de Kustvisie, vergen vernieuwende concepten en investeringen van bedrijven. Veelal betreffen dit complexe plannen waarin verschillende elementen nodig zijn om te komen tot een integraal plan. De voucher biedt hierin ondersteuning, voor inhuur van externe expertise voor planvorming, gekoppeld aan begeleiding en de regiefunctie van Impuls als schakel tussen experts, overheden en ondernemers.

Realisatie van de ontwikkelde plannen valt buiten de voucherregeling en zal via reguliere financieringskanalen worden verkregen, met voor bedrijven uit de verblijfsrecreatie ook de mogelijkheid om gebruik te maken van het Fonds Verblijfsrecreatie Zeeland. Door de vouchers worden ondernemers in de sector gestimuleerd om nu door te gaan met planvorming zodat investeringen de komende jaren gecontinueerd kunnen worden.

Deze voucher vormt samen met de overige activiteiten binnen het Aanjaagprogramma en overige ondersteuning vanuit Impuls een volledig programma ter stimulering van bedrijven in de sector,

waarmee de komende jaren kan worden gewerkt aan het toekomstgericht ontwikkelen van bedrijven én het toeristisch product Zeeland.

Resultaten 2020
Het voucherprogramma is ontwikkeld en gelanceerd. In het najaar hebben bij een eerste openstelling 21 toeristische bedrijven zich aangemeld. Eerste rondes intakegesprekken hebben plaatsgevonden najaar 2020 en op basis daarvan zijn 9 vouchers toegekend. Impuls heeft geadviseerd bij verdere definiëring van het innovatievraagstuk en hebben ondernemers gekoppeld aan één van de experts uit de poule van adviseurs. Ook is afstemming opgestart met overige stakeholders die een mogelijke rol spelen in het planvormingsproces waaronder gemeenten en provincie.
Door de grote animo voor deze vouchers heeft provincie Zeeland extra middelen beschikbaar gesteld voor een tweede openstelling in 2021.

Rol Impuls
Impuls begeleidt ondernemers en geeft uitvoering aan het voucherprogramma (intake, beoordeling, monitoring). Er is nauwe samenhang met de overige activiteiten aangeboden in het Aanjaagprogramma Innovatie, zoals webinars en masterclasses over thema's als energietransitie en omgeving & bedrijf (bijvoorbeeld toepassingen Kusvisie voorwaarden, natuur & landschapsontwikkeling). Deze voucher kan voor bedrijven vanuit de verblijfsrecreatie tevens voorbereiding zijn voor een lening vanuit het Fonds verblijfsrecreatie. Impuls brengt indien relevant verbinding met andere relevante ontwikkelingen in de sector. Planvorming vouchers zijn voor inzet voor complexe (ruimtelijk-economische) situaties, vereist maatwerk en veel schakelen, dus extra uren voor afstemming met experts, gemeenten, natuurorganisaties en andere voor het bedrijf en vraagstuk relevante stakeholders. Impuls voert hierover de regie en fungeert als spil tussen deze partijen

Impact Coronacrisis
De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat de sector voor grote uitdagingen is komen te staan. Dit voucherprogramma is juist bedoeld om toekomstige ontwikkelingen bij bedrijven te stimuleren en extra te ondersteunen gedurende de corona periode in de toekomstgerichte planvorming van bedrijven.

Fonds Verblijfsrecreatie Zeeland

Looptijd: 2019-2035 (of 2022/project Regio Deal)
Betrokken partijen: Provincie Zeeland, Ministerie van EZK, RECRON, Rabobank, ABN AMRO
Rol Impuls: aanjager, ontwikkelaar, uitvoerder
Omvang: € 6.000.000,-

Kwaliteitsverbetering door kapitaalinjectie
Het Fonds Verblijfsrecreatie Zeeland biedt een kapitaalinjectie voor ondernemers in de verblijfsrecreatie, met als doel te komen tot kwaliteitsverbetering van (verouderde) bedrijven. Met een bijdrage vanuit dit fonds kunnen bedrijven in de verblijfsrecreatie financieel worden ondersteund bij kwaliteitsverbetering en innovatie, conform de richtlijnen van de Zeeuwse Kustvisie.

Resultaten 2020
In 2020 is de Investeringscommissie van het fonds gevormd. Een eerste lening is inmiddels verstrekt aan een ondernemer. Het bijbehorende Aanjaagprogramma Innovatie wordt door Impuls uitgevoerd.

Impact Coronacrisis
Impact van corona op de toeristische sector is groot geweest. Geplande investeringen van ondernemers zijn uitgesteld door corona en daardoor zijn er minder leads dan verwacht.

Rol Impuls
Impuls voert het fondsmanagement uit via het cluster Innovatiefinanciering. Daarnaast stemt het cluster Vrijetijdseconomie af over mogelijke leads vanuit de voucherprogramma's. Impuls is daarnaast verantwoordelijk voor de voortgangsrapportages in het kader van Regio Deal en stemt af met brancheorganisatie HISWA RECRON, Provincie Zeeland, Ministerie van EZK en banken.

Circulaire Beleving

Looptijd: 2018-2020
Betrokken partijen: ondernemers uit verblijfsrecreatie, Impuls, HISWA-RECRON, Kenniscentrum Kusttoerisme, Provincie Zeeland
Rol Impuls: penvoerder, verbinder, ontwikkelaar, uitvoerder
Omvang: €586.000,- waarvan €339.000,- vanuit Provincie Zeeland

Duurzame, circulaire (ver)bouw van verblijfsacccommodaties
Het project Circulaire Beleving richt zich op 20 ondernemers in de verblijfsrecreatie die binnen hun bedrijf stappen willen zetten op het gebied van circulair bouwen. Met een voucher ontvangen zij een financiële bijdrage om plannen te ontwikkelen voor duurzame, circulaire (ver)bouw van verblijfsaccommodaties. De bedrijven investeren zelf ook in de realisatie van deze plannen.

Met het project Circulaire Beleving wil Impuls ondernemers in de sector die willen investeren in circulair (ver)bouwen, stimuleren en adviseren. Naast de financiële bijdrage, is daarom onafhankelijk advies beschikbaar. De verworven kennis en ervaring binnen de sector wordt gedeeld, zodat anderen hiermee ook aan de slag kunnen. Er worden meerdere inspiratiebijeenkomsten en excursies voor ondernemers georganiseerd en ook via een website worden kennis en informatie gedeeld.

Resultaten 2020
Eind 2020 is het project afgerond. In totaal zijn over de hele uitvoeringsperiode 53 ondernemers benaderd en geïnformeerd over het project. Hiervan zijn 15 innovatievouchers toegekend aan bedrijven. De innovatievragen kennen verschillende thema's. De behoefte ligt voornamelijk bij advies rondom ontwikkeling en ontwerp voor een circulaire accommodatie op het bedrijf. Daarnaast zijn er ook diverse adviezen opgesteld met betrekking tot de ontwikkeling van een circulair zwembadgebouw, centrumgebouw, loods, sauna/wellnessgebouw, tuinhuisje, sanitair gebouw en circulaire infrastructuur.

Door de € 150.000,- die is verstrekt aan innovatievouchers wordt een totale vervolginvestering van ruim € 24 miljoen verwacht door de desbetreffende bedrijven de komende jaren. De vervolginvestering voor deze realisatie door het bedrijf varieert van € 10.000,- tot € 10 miljoen.

Naast de voucherregeling zijn ook diverse communicatie-uitingen gedaan om de ervaringen te delen met de gehele sector. Zo is er een webinar georganiseerd waarin een aantal ondernemers vertellen over circulaire toepassingen binnen hun bedrijf. Er is een factsheet opgesteld met daarin de resultaten van het project. Daarnaast hebben ondernemers communicatie ondersteuning ontvangen over hoe zij hun resultaat/project kunnen overbrengen naar de gast. Tot slot is een webinar georganiseerd waarbij de projectpartners terugkijken op het project en een aantal ondernemers en

toeleveranciers aan het woord zijn. Tijdens het webinar is ook de eindvideo gepresenteerd waarin de deelnemende ondernemers hun resultaat toelichten.

Impact Coronacrisis
De Coronacrisis heeft impact gehad op het project doordat ondernemers planvorming voor circulaire toepassingen uitstelden. Hierdoor zijn er minder aanvragen gekomen voor vouchers. Daarnaast is de geplande fysieke excursie vervangen door een webinar.

Rol Impuls
Impuls is penvoerder van dit project, en verantwoordelijk voor het werven en begeleiden van ondernemers, het verbinden met externe experts, organiseren van de inspiratiebijeenkomsten- en excursie en voor de communicatie over de opgedane kennis en ervaringen binnen het project. Verder stemt Impuls de voortgang en opgedane kennis af met de andere projectpartners.

FACET

Looptijd: 2019-2023
Betrokken partijen: HZ University of Applied Science, Westtour, Camping en Villapark De Paardekreek, University of Greenwich, Blue Cluster, Norfolk County Council, Adème
Rol Impuls: penvoerder, ontwikkelaar, uitvoerder
Omvang: € 3.809.351,50

Stimuleren circulair ondernemen toeristische ondernemers
Toerisme speelt een belangrijke rol in de regionale economie van de 2 zeeën regio. Naast inkomsten brengt toerisme ook massa gebruik van grondstoffen met zich mee wat zorgt voor meer afval en afvalverwerking. Alhoewel de vraag naar duurzaam toerisme toeneemt en sommige ondernemers op zoek gaan naar circulaire oplossingen, zien we vooral nog een lineaire benadering bij ondernemers. Dit komt deels doordat hen de kennis ontbreekt hoe ze naar een circulair bedrijfsmodel moeten.

Doel van FACET is om mkb-ondernemers in de toeristische- en vrijetijdssector, in de 2 zeeën regio, te stimuleren van een lineaire naar een circulaire bedrijfsvoering te gaan. Op het gebied van de thema's afval, energie, duurzame verpakking, circulaire accommodatie, water en gezamenlijke inkoop worden pilotprojecten uitgevoerd. Binnen Zeeland zijn 20 vouchers beschikbaar om ondernemers te begeleiden.

Resultaten 2020
Er zijn 10 pilots van toeristische ondernemers verspreid over heel Zeeland van start gegaan. In Zeeland zijn 6 cirular value chain meetings georganiseerd voor watersportondernemers, campings, restaurants, hotels en strandpaviljoens. Doel van deze meetings was een introductie op circulaire economie, het in beeld brengen van de huidige waardeketen van de ondernemers en om te kijken waar veranderingen op het gebied van circulair mogelijk zijn. Tijdens deze meetings zijn 18 ondernemers gesproken, 4 ketenpartijen en 1 sectoral agency. Door verschuivingen van projectpartners binnen het partnerschap is door penvoerder Impuls veel tijd besteed aan herformulering en wijziging van het projectplan, begroting en planning.

Impact Coronavirus
COVID-19 heeft impact gehad op de samenstelling van de projectpartners (er zijn 2 partners vertrokken). Er is een nieuwe Franse partner (Adème) toegetreden en nieuwe pilots (Lectoraat BioBased Bouwen HZ University of Applied Sciences + Adème) toegevoegd om de samenhang en

inhoud van het project te borgen. Verder heeft corona impact gehad op de voortgang van de vouchers; er zijn minder aanvragen geweest dan beoogd. De overall looptijd van het project is vanwege corona verlengd met half jaar extra.

Rol Impus
Impuls is penvoerder van dit project en begeleid de voucher/pilot projecten van ondernemers in Zeeland. Ook organiseerde Impuls 6 bijeenkomsten en verzorgde de communicatie voor het overall project.

Toeristische mobiliteit

Looptijd: 2017-2021
Betrokken partijen: Provincie Zeeland, Kenniscentrum Kusttoerisme, voormalig routebureau VVV Zeeland, Impuls Zeeland en ondernemers (vanuit initiatieven)
Rol Impuls: verbinden en ondersteunen van ondernemersinitiatieven en deelname aan de kerngroep toeristische mobiliteit voor afstemming van initiatieven.

Afstemmen initiatieven op toeristisch vervoer
Impuls neemt deel in de Provinciale kerngroep Toeristische Mobiliteit. Binnen deze kerngroep wordt samen met de Toeristische Uitvoeringsalliantie partners, HZ Kenniscentrum Kusttoerisme en Routebureau Zeeland allerlei initiatieven op het gebied van toeristisch vervoer op elkaar afgestemd.

Resultaten 2020
In 2020 heeft Impuls marktpartijen geadviseerd, die pilots willen uitvoeren op het gebied van nieuwe vormen van toeristisch vervoer, gericht op beleving. Daarnaast heeft Impuls input geleverd voor en geparticipeerd in bijeenkomsten over de provinciale ontwikkelagenda Slimme Mobiliteit.

Impact Coronacrisis
Er zijn door corona minder initiatieven van ondernemers geweest.

Rol Impuls
Rol van Impuls is het verbinden en ondersteunen van ondernemersinitiatieven en deelname aan de kerngroep toeristische mobiliteit voor afstemming van initiatieven.

Detailhandel & Cross-overs winkelgebieden

Looptijd: 2020
Betrokken partijen: Z4 gemeenten (Goes, Middelburg, Terneuzen, Vlissingen), Hulst en Provincie Zeeland
Rol Impuls: verbinden, aanjagen

Toekomstbestendig maken winkelgebieden
Samen met de Zeeuwse gemeenten wordt gekeken hoe winkelgebieden toekomstbestendig kunnen worden gemaakt. Vanaf 2018 zijn verschillende informatiebijeenkomsten gehouden voor ondernemers, waarbij kennis overgedragen werd en een vertegenwoordigend netwerk van en voor de sector gerealiseerd werd. In 2019 is een prestatieonderzoek detailhandel uitgevoerd. In 2020 is gewerkt aan verdere afstemming en samenwerking tussen de gemeenten, waarbij Impuls participeert om gezamenlijk te zoeken naar een (her)nieuwde rol van winkelgebieden, ook in relatie tot toeristische (dag) bezoekers en beleving.

Resultaten 2020
In het kader van samenwerken en ervaringen uitwisselen heeft regulier overleg plaatsgevonden tussen de Z4, gemeente Hulst, Provincie Zeeland en Impuls.
Op basis van de uitkomsten van het in 2019 gehouden prestatieonderzoek is gezamenlijk verder gewerkt aan definiëren van kansen voor de Zeeuwse Detailhandel en vrijetijdssector op zowel regionale als lokaal niveau. Er is gekeken naar mogelijke koppelingen met kansen voortkomend uit het onderzoek naar kansen voor stedelijk toerisme, uitgevoerd door HZ Kenniscentrum Kusttoerisme als onderdeel van het TUA programma 2020.

Impact Coronacrisis
De retailsector is zwaar getroffen door corona. Er zijn minder reguliere meetings geweest, maar aandacht vanuit gemeenten naar corona maatregelen.

Rol Impuls
Meedenkende en verbindende rol tussen ondernemers, gemeenten en provincie.

PROFIT

Looptijd: 2016-2020
Betrokken partijen: INTERREG 2 Zeeën, Provincie Zeeland, gemeenten Goes, Veere en Schouwen-Duiveland, ondernemers
Rol Impuls: verbinder, ontwikkelaar en uitvoerder
Omvang: € 221.415,-

Stimuleren van innovatie bij het mkb in de toeristische en vrijetijdssector
PROFIT (PROfessional Framework for Innovation in Tourism) is een Interreg-project, gericht op het stimuleren van innovatie bij het mkb in de toeristische sector en de vrijetijdssector. Dit gebeurt enerzijds via het vergroten van klantkennis, door analyse en door het ontsluiten van big data. Anderzijds via het aanbieden van innovatie-tools zoals masterclasses, inspiratietrips en trainingen. Behalve Zeeland doen ook de Vlaamse kust, de Franse regio Pas-de-Calais en de Engelse kustregio's Kent en Essex mee aan dit project.

Resultaten 2020
De aanpak van het innovatieprogramma dat binnen PROFIT ontwikkeld en uitgevoerd is voor ondernemers in de toeristische sector, heeft Impuls geborgd binnen het Aanjaagprogramma Innovatie dat vanaf 2020 van start is gegaan. Voor het project PROFIT is in 2020 door Impuls de eindverantwoording opgesteld en het project afgerond. Op de website www.profittourism.eu worden alle resultaten beschreven.

Rol Impuls
Impuls heeft (voor het hele Interreg-partnerschap) een plan van aanpak ontwikkeld voor het innovatieprogramma voor ondernemers. Daarnaast coördineerde Impuls de uitvoering van het innovatie-starttraject en heeft Impuls - in samenwerking met de andere partners - de inhoud van de overige activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd.

SAIL (Stay Active and Independent for Longer)

Looptijd: 2017-2020
Betrokken partijen: INTERREG 2 Zeeën, HZ University of Applied Sciences, GGD Zeeland, Sport Zeeland, gemeenten Sluis en Veere, Provincie Zeeland, ondernemers (vanuit de sectoren gezondheid, zorg & welzijn, sport & bewegen, voeding en toerisme) en inwoners en toeristen binnen de gemeenten Sluis en Veere
Rol Impuls: ontwikkelaar, aanjager, uitvoerder
Omvang: € 185.083,-

Oplossingen door combineren toerisme en gezondheid
Via het project SAIL worden oplossingen gezocht in het combineren van de sectoren toerisme en gezondheid. Impuls helpt ondernemers bij het toepassen van de opgedane kennis en expertise, om te komen tot concrete producten en diensten. In Zeeland worden vier pilots uitgevoerd, waarvan drie onder leiding van Impuls in samenwerking met GGD Zeeland en HZ University of Applied Sciences. In deze pilots staat (onder meer) de doorontwikkeling van de 'badstatus-plaatsen' Domburg en Cadzand-Bad centraal. Binnen SAIL wordt samengewerkt met partners uit België, Frankrijk, Engeland en Nederland. De Nederlandse partners zijn HZ (lead partner), GGD Zeeland, Sport Zeeland en Impuls.

Resultaten 2020
In Cadzand-Bad is in januari 2020 een training 'Gezond Natuur Wandelen' georganiseerd in samenwerking met Sport Zeeland en IVN. In Domburg is samen met ondernemers gewerkt aan een Lifestyle Magazine, dit wordt voorjaar 2021 opgeleverd. De opgedane ervaringen uit de pilots in Zeeland zijn gedeeld en geëvalueerd met de projectpartners. In oktober 2020 zijn de resultaten van het hele SAIL project gepresenteerd tijdens de (digitale) eindconferentie.

Impact Coronacrisis
De geplande eindconferentie is verschoven naar najaar 2020, en in plaats van fysieke bijeenkomst is dit een online bijeenkomst geweest.

Rol Impuls
Impuls heeft de pilots in Cadzand en Domburg begeleid. Impuls heeft de eindresultaten en best practices uit Cadzand en Domburg gedeeld met partnerschap, en actieve bijdrage geleverd aan de (digitale) eindconferentie in oktober 2020.

Toeristische uitvoeringsalliantie (TUA)

Looptijd: 2020
Betrokken partijen: Kenniscentrum kusttoerisme, VVV (tot 1 jan 2021) en Zeeuwse overheden
Rol Impuls: samenwerkingspartner binnen de toeristische uitvoeringsalliantie
Omvang: € 191.150,-

Strategisch uitvoeringsprogramma
Impuls werkt sinds 2014 samen met Kenniscentrum Kusttoerisme en VVV Zeeland samen binnen de netwerkorganisatie Toeristische Uitvoeringsalliantie (TUA). Jaarlijks stelt TUA een strategisch uitvoeringsprogramma vast, in overleg met de toeristische sector en de Zeeuwse overheden.

Resultaten 2020
Gezamenlijk zijn als TUA de volgende projecten uitgevoerd: PROFIT, SAIL, Circulaire Beleving, FACET, Toeristische mobiliteit, Verkenningen stedelijk toerisme, watersport. Vanuit Impuls is gestart met het Aanjaagprogramma voor de sector waarbij de sector geïnspireerd en ondersteund wordt op diverse thema's. Daarnaast is rond het thema digitalisering behoefte opgehaald naar digitale ontwikkelingen in de sector. Dit is vertaald in een plan van aanpak dat in 2021 onderdeel wordt van het Aanjaagprogramma 2021. Daarnaast is meegedacht over de transitie van VVV Zeeland. Ook is een start gemaakt met het proces over de Bewuste Bestemming Zeeland 2030.

Impact Coronacrisis
Corona heeft grote impact gehad op de gehele toeristische sector. Daardoor zijn veel vragen bij Impuls terechtgekomen, waardoor Impuls als 'coronaloket' een eerste aanspreekpunt was voor de toeristische sector. Daardoor zijn de projecten die in het TUA programma voor 2020 benoemd waren, niet volledig uitgevoerd. De focus lag voor alle partijen binnen de samenwerkingen vooral op het ondersteunen van de bedrijven in de corona periode. De geplande pilot experimenteerruimte is niet uitgevoerd, in plaats daarvan heeft Impuls de ondersteuningsbehoefte van ondernemers geïnventariseerd, en daar waar mogelijk dit ingepast in het Aanjaagprogramma en maatwerk advies.

Rol Impuls
Impuls is netwerkpartner binnen de TUA en verantwoordelijk voor stimuleren van ondernemersinitiatieven binnen het uitvoeringsprogramma van de TUA.

Toeristisch Ondernemend Zeeland (TOZ)

Looptijd: doorlopend
Betrokken partijen: HISWA RECRON, Koninklijke Horeca Nederland, VeKaBo, Stichting Dagattracties Zeeland
Rol Impuls: programmamanagement, adviseur
Omvang: € 232.900,- waarvan € 152.650,- Provincie Zeeland

Eén standpunt namens de vrijetijdssector
Toeristisch Ondernemend Zeeland (TOZ) is hét aanspreekpunt van ondernemers in de toeristische sector voor de Provincie Zeeland en andere overheden. Namens de betrokken partijen formuleert TOZ gezamenlijke strategieën en standpunten op diverse onderwerpen. TOZ heeft een centrale rol namens toeristisch bedrijfsleven bij de totstandkoming van beleid, bijvoorbeeld op het gebied van de Omgevingsvisie, Veerse Meer visie, de energietransitie/RES, promotie, arbeidsmarkt, etc.

Resultaten 2020
Stichting Dagattracties Zeeland is in 2020 aangesloten bij TOZ, hiermee zijn ook de dagattracties vertegenwoordigd. TOZ heeft invulling gegeven aan de Strategische Meerjarenagenda. TOZ was vaste gesprekspartner zowel ambtelijk als bestuurlijk bij de trajecten rondom de Omgevingsvisie en betrokken bij andere gebiedsvisies. Voor de RES is gewerkt aan een plan van aanpak voor de verduurzaming van de toeristische sector. Corona heeft hier wel een negatieve invloed op gehad. Ook zijn verschillende groepen studenten van de HZ University of Applied Sciences en van Avans Breda begeleid in het doen van opdrachten voor verduurzaming van de sector. TOZ heeft ook deelgenomen aan de werkgroep rondom de transitie van VVV Zeeland. Door Corona heeft het Hospitality pact grotendeels stil gelegen, al is de urgentie op het onderwerp arbeidsmarkt niet minder groot geworden. Verdere activiteiten zijn doorgeschoven naar 2021. In 2020 is ook een proces gestart om de positie en

strategie van TOZ te herijken. Tot slot heeft TOZ een actieve rol gespeeld bij het Aanjaagprogramma Innovatie van Impuls.

Rol Impuls
Impuls voert het secretariaat voor TOZ, is adviseur van TOZ en faciliteert de programmamanager.

Impact Coronacrisis
De toeristische sector is in 2020 hard geraakt door Corona. In het voorjaar is recreatief nachtverblijf in Zeeland (als een van de weinige regio's) volledig verboden. TOZ heeft vanaf het begin van de coronaperiode een centrale rol gehad namens de sector in de afstemming met Veiligheidsregio Zeeland. De programmamanager heeft een belangrijke rol gespeeld in de informatievoorziening rondom Corona richting de ondernemers. Ook zijn er in opdracht van TOZ en Impuls verschillende onderzoeken gedaan naar de economische gevolgen van corona op de sector. De resultaten hiervan hebben bijgedragen aan de lobby voor extra steunmaatregelen.

Ontwikkelde projecten

In 2020 heeft Impuls samen met ondernemers verkend welke mogelijkheden er zijn voor pilots op het gebied van verduurzaming. Hieruit zijn twee projecten ontwikkeld op het gebied van duurzame energie/energietransitie (Z GRID en Pilots duurzaam watergebruik verblijfsrecreatie Zeeland). Deze projecten zijn door Impuls ontwikkeld (consortium vorming, projectplan incl. financiering, subsidieaanvraag) en ingediend in respectievelijk OP Zuid en ZiS Demonstratie subsidieprogramma's. Vanwege bereiken subsidieplafond is het Z-Grid project niet gehonoreerd, dit project wordt voorjaar 2021 doorontwikkeld en ingediend in het REACT EU subsidieprogramma.

Pilots energietransitie/duurzaam watergebruik verblijfsrecreatie Zeeland

Looptijd: 2020
Betrokken partijen: Strandcamping Groede, Camping en Villapark De Paardekreek, Camping Weltevreden, Olmenveld vakanties, HZ Kenniscentrum Kusttoerisme
Rol Impuls: verbinden, verkennen, ontwikkelen
Omvang: € 563.027,-

Circulair (her)gebruik van water
Het toenemend aantal gasten in Zeeland leidt tot druk op de watervoorziening en het gebruik ervan. Vanuit ondernemers in de sector is er behoefte aan oplossingen voor circulair (her)gebruik van water. Binnen het project zullen een viertal pilots uitgevoerd gaan worden gericht op het duurzaam (her)gebruik van water binnen de recreatiesector in Zeeland. Tevens wordt hierbij gekeken naar de gastbeleving en een duurzaam verdienmodel.

Resultaten 2020
Impuls heeft op basis van gesprekken met ondernemers over uitdagingen op het gebied van water, een verkenning gestart naar mogelijke samenwerking. Dit heeft geresulteerd in een consortium van 4 Zeeuwse toeristische bedrijven die gezamenlijk rondom water-vraagstukken een meerjarig project hebben ontwikkeld. HZ Kenniscentrum Kusttoerisme is tevens partner.

Rol Impuls
Impuls heeft het consortium gevormd en het projectplan ontwikkeld en ingediend in de Zeeland in Stroomversnelling subsidieregeling (januari 2021) namens het Kennis- & Innovatienetwerk TUA-TOZ.

Z-GRID/Duurzame energie recreatiesector

Looptijd: 2020
Betrokken partijen: drie recreatiebedrijven (Camping Oranjezon uit Zeeland, Camping Pukkemuk uit Brabant en Camping de Bron/Huttopia uit Limburg, HZ University of Applied Sciences, HISWA-RECRON, Avans Hogeschool, HZ Kenniscentrum Kusttoerisme
Rol Impuls: verkennen, verbinden, ontwikkelen
Omvang: € 4,7 miljoen

Energiebesparende maatregelen recreatiesector
Drie recreatiebedrijven uit de drie provincies Zeeland, Brabant en Limburg voeren pilots uit op het gebied van energiebesparende maatregelen op hun bedrijf. Het gaat hierbij om innovatieve, technische toepassingen/technieken die begeleid en gemonitord worden door de kennisinstellingen. De resultaten vanuit de pilots worden gedeeld binnen de vrijetijdsector om zo ook andere ondernemers te inspireren en stimuleren aan de slag te gaan met verduurzaming van hun bedrijf. Hiervoor is ook een voucherregeling opgenomen in het programma.

Resultaten 2020
In 2020 is het projectconsortium is gevormd. Het projectplan is ontwikkeld en de subsidieaanvraag is voorbereid en ingediend in het OP Zuid subsidieprogramma.

Rol Impuls
Impuls is penvoerder van dit project en was verantwoordelijk voor het opstellen, coördineren en indienen van het projectplan en de organisatie van bijeenkomsten, aansturen van projectpartners en het bewaken van de planning.

Toeristisch ecosysteem

Binnen het toeristisch ecosysteem in Zeeland hebben flinke verschuivingen plaats gevonden, enerzijds door het wegvallen van VVV Zeeland en voorbereiding van een nieuwe Zeeuwse Marketing Organisatie en anderzijds door het herpositioneren van de samenwerking tussen de Zeeuwse overheden. De verdere samenwerking met deze partijen én tussen Toeristische Uitvoeringsalliantie (TUA) en Toeristisch Ondernemend Zeeland (TOZ) vormt één van de grote ontwikkelingen voor de komende jaren zodat een sterke samenwerkingsstructuur ontstaat met een gezamenlijke meerjarige programmering en financiering voor toeristische projecten. Deze organisatorische opgave hangt nauw samen met de strategische herijking van de bestemming Zeeland: hoe wil de bestemming Zeeland inspelen op de eerder voorspelde (grote) groei van het aantal toeristen? En hoe kan het toerisme (meer) in balans met de omgeving worden doorontwikkeld? Door de corona crises is deze (her) positionering actueler dan ooit.

Resultaten 2020
Door de corona crisis is de samenwerking in de sector tussen ondernemers, brancheorganisaties en overheden intensiever geworden, vanwege vele overleggen en regionale afstemming over maatregelen en de effecten ervan op de sector. Daarnaast zijn tweede helft van 2020 de eerste stappen gezet om de toekomstige samenwerking TOZ-TUA te verkennen. Ook zijn in TUA-TOZ verband bijeenkomsten georganiseerd om met alle stakeholders in gesprek te gaan over het Perspectief 2030/Bewuste Bestemming Zeeland. Met de gemeenten wordt toegewerkt naar een hernieuwde invulling van de Strategische Agenda Toerisme 2020-2023 en (her)nieuwede vorm van afstemming en overlegstructuren.

6. Logistiek, Maintenance en Energie

Onder dit cluster van Impuls vallen Logistiek, Maintenance en Energie, drie belangrijke pijlers voor de Zeeuwse economie. Sectoren die niet op zichzelf staan, maar onderling met elkaar samenhangen én elkaar versterken.
De logistieke sector is vanzelfsprekend nauw verbonden met de Zeeuwse havens en is één van de grootste werkgevers in de regio. Belangrijke activiteiten binnen deze sector zijn de chemische industrie, de verwerking en opslag van agrofood-producten en alle nieuwe ontwikkelingen rondom offshore wind, met de kansen die dit biedt voor regionale toeleveringsbedrijven. Impuls is actief partner in Energy Port Zeeland en richt zich binnen dit platform vooral op business development, om op deze manier het Zeeuwse bedrijfsleven te betrekken bij kansen en ontwikkelingen van wind op zee.

Vanwege dit brede belang van de logistieke sector, worden de verschillende activiteiten in vrijwel alle gevallen uitgevoerd via het logistiek samenwerkingsverband Zeeland Connect. Impuls is daarvan penvoerder.
De aan Maintenance gerelateerde activiteiten worden vooral ingevuld via een bijdrage aan het Kennis en Innovatiecentrum Maintenance Procesindustrie (KIC/MPi). Impuls is lid van dit Kennis en Innovatiecentrum en projectpartner in het project Smart Tooling.

In verband met nationale en internationale klimaatdoelen (o.a. sterke inzet op reductie van CO2), worden aan energie gerelateerde vraagstukken steeds belangrijker. Voorbeelden zijn de energietransitie binnen het weg- en scheepvaartverkeer en de logistieke uitdagingen rondom Autonoom Transport. In 2020 was Impuls voorzitter van de sectortafel Mobiliteit en had daarmee een belangrijke rol in de Regionale Energiestrategie van Zeeland (zie project RES). Ook was Impuls lid van Energieport Zeeland.

In het verlengde hiervan zet Impuls zich in om het Zeeuwse mkb te laten aansluiten bij de ontwikkelingen rondom het nationale Topconsortium Kennis & Innovatie (TKI) Wind op Zee. Ook heeft Impuls gesprekken gevoerd met de initiatiefnemers van Fieldlab Zephyros, een samenwerkingsverband binnen de Nederlandse offshore windsector. De insteek is om Zephyros te laten aansluiten bij KIC/MPI en Dockwize, om zo een innovatieve maintenance community voor TKI Wind op Zee tot stand te brengen.

Hieronder volgt een overzicht van de uitgevoerde projecten en programma's van Impuls in 2020. Een deel van de activiteiten loopt door in 2021 en daarna.

Zeeland Connect

Looptijd: doorlopend
Betrokken partijen: HZ University of Applied Sciences, North Sea Port, Provincie Zeeland, Kloosterboer, Verbrugge, Wielemaker, Kotra Logistics, Topsector Logistiek en diverse andere bedrijven en kennisinstellingen
Rol Impuls: penvoerder en initiatiefnemer van logistieke visie i.s.m. HZ University of Applied Sciences
Subsidieverstrekkers: koepel publiek-privaat, gefinancierd door strategische partners
Omvang: € 150.000,-

Logistiek samenwerkingsverband
Het logistiek samenwerkingsverband Zeeland Connect versterkt de logistieke sector in Zeeland door het delen van kennis, door (werken aan) bewustwording van een snel veranderende logistiek en door het aanjagen en uitvoeren van projecten.

Resultaten 2020
In 2020 zijn de in Zeeland Connect geïnitieerde OPZuid projecten Living Lab Autonoom Transport en Zero Emission Transport afgetrapt als zelfstandige projecten onder penvoerderschap van Impuls. De focus voor Zeeland Connect lag in 2020 op het verstevigen van de onderlinge samenwerking als basis voor een verdere professionalisering. Met het aantrekken van nieuwe mensen en het optuigen van een heldere governance structuur staat de organisatie eind 2020 gereed om in 2021 te laten zien wat de potentie van Zeeland Connect is. En daarmee kunnen vervolgens nieuwe projecten worden geïnitieerd.

In april 2020 is een nieuwe programma manager aangesteld die structuur heeft aangebracht in de focus en werkwijze van zowel de stuurgroep als het kernteam. Er ligt een heldere visie en strategie welke is doorvertaald naar een basis communicatie aanpak. Deze visie wordt in 2021 verder uitgedragen. De stuurgroep heeft een nieuwe voorzitte, een stuurgroeplid is afgetreden en twee nieuwe leden zijn aangetreden.

Ook in het kernteam zijn nieuwe mensen verwelkomd. 2020 staat daarmee voor Zeeland Connect vooral in het teken van personele verschuivingen en corona: door de vele personele wisselingen is een kennis- en ervaringshiaat ontstaan, waarin geïnvesteerd is om de gewenste samenwerking optimaal te laten verlopen.

Impact Coronacrisis
Door corona konden regelmatig de geplande netwerk- en kennisbijeenkomsten niet doorgaan of in minder dan ideale omstandigheden. Er is bewust voor gekozen het CEO Diner en het Jaarcongres niet door te laten gaan, omdat de overheersende mening was dat het menselijke en verbindende element die juist bij deze evenementen zo belangrijk is, niet gerealiseerd kunnen worden via een digitaal alternatief. Wel zijn kleinschalige sessies georganiseerd, om toch het contact met het netwerk en partners te behouden en waar mogelijk te verbreden en verdiepen. Hoewel op kleine schaal zijn de reacties vanuit het netwerk zonder uitzondering positief en is daarmee Zeeland Connect toch onder een groter publiek onder de aandacht gebracht.

Rol Impuls
Impuls is penvoerder van Zeeland Connect en heeft in 2018 het initiatief genomen voor de nieuwe logistieke visie in samenwerking met HZ University of Applied Sciences.

Dare2Share

Looptijd: 2019 tot 2022
Betrokken partijen: Zeeland Connect, HZ University of Applied Sciences, Scalda, Fontys Hogescholen, ELC Limburg, Connekt, KennisDC Logistiek
Rol Impuls: projectmanagement regio Zeeland
Omvang: € 2.010.000,-

Delen van kennis tussen onderwijs en bedrijfsleven
Het project Dare2Share, Young Professionals Community heeft als doel het beter ontsluiten van HBO-kennis en capaciteit (Human Capital) voor het midden- en kleinbedrijf. Dit project moet op deze manier bijdragen aan oplossingen voor vraagstukken binnen de mkb-sector logistiek, transport en supply chain management. Het maken van een efficiencyslag (gericht op innovatie) binnen het mkb en het opdoen van ervaringen voor het zittend en aankomend Human Capital in de logistieke sector staan daarbij voorop.

Centraal staat het delen van capaciteit en kennis ten bate van het mkb in de logistieke sector. De essentie is dat stagiaires en afstudeerders bij bedrijven actuele vraagstukken vanuit de logistieke sector oplossen in een zogenoemde 'Talent Innovation Pool"-omgeving (TIP). Dit is een pool waarin stagiaires, maar ook eigen werknemers van de betrokken bedrijven, onderling worden uitgewisseld, samenwerken en co-creëren.

Resultaten 2020
In 2020 hebben twee talent innovation pools (TIP) plaatsgevonden verkenning E-cmr en predictive maintenance. In totaal hebben tien bedrijven en zes studenten deelgenomen.
Er zijn seminars georganiseerd rondom digitale vrachtbrief E-cmr en Blockchain. Door veel interesse voor het onderwerp E-cmr is besloten om een tweede TIP ronde op te zetten. Dit heeft geleidt tot een nieuwe TIP waarin zes bedrijven met zes studenten het onderwerp E-cmr gaan onderzoeken en mogelijk implementeren. Start hiervan is februari 2021

Er is een enquête uitgezet voor inventarisatie naar aansluiting innovatiebehoefte en human capital vraagstukken binnen het mkb. Hiermee zijn resultaten van 40 bedrijven opgehaald, deze worden verwerkt door HZuas. In 2021 worden daarnaast 100 mkb bedrijven, die nog niet binnen het netwerk vallen, telefonisch benaderd door een extern bureau. Doel is werving van talent voor de innovation pool en bijeenkomsten van Zeeland Connect.

Vanuit HZ University of Applied Sciences en Scalda is daarnaast gewerkt aan onderwijsmodule logistiek voor het voorgezet onderwijs. Met als doel om hier meer interesse te weken voor logistieke sector. Dit is ondersteund met filmmateriaal.

Impact Coronacrisis
Dare2share heeft als basis bijeenkomsten welke georganiseerd worden rondom innovatieve thema's en daarbij ook het Zeeland Connect Jaarcongres. Een aantal bijeenkomsten zijn vanaf eerste Covid maatregelen omgezet naar digitale bijeenkomsten. Het jaarcongres is niet doorgegaan.

Rol Impuls
Impuls/Zeeland Connect is projectpartner én voert het projectmanagement voor de regio Zeeland. Zeeland Connect speelt een cruciale rol in het verbinden van de bedrijven met de betrokken onderwijsinstellingen en in het verspreiden van de opgedane kennis binnen het bestaande netwerk.

Autonoom Transport Living Lab Zeeland

Looptijd: november 2019 tot 2023
Betrokken partijen: VDL Steelweld BV, Terberg Benschop BV, T-Mobile, Kloosterboer Vlissingen VOF, Verbrugge Terminals International, MSP Onions BV, Van Keulen Transport BV, Mepavex Logistcs BV, OCT BV, HZ University of Applied Sciences, Zeeland Connect, North Sea Port, Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Rijkswaterstaat en REWIN Brabant
Rol Impuls: penvoerder
Omvang: € 2.870.000,-

Innoveren en experimenteren met autonome voertuigen
Via het project Living Lab Autonoom Transport Zeeland wordt een open innovatiesysteem ontwikkeld. Hierbinnen kunnen logistieke bedrijven, technologieaanbieders voor autonome voertuigen, wegbeheerders en kennisinstellingen gezamenlijk innoveren en experimenteren met

autonome voertuigen in mixed traffic (gemengde verkeersstromen), in real-life logistieke operaties en op de openbare weg.

Dit is uniek in Nederland. Het Living Lab richt zich op een breed scala aan innovaties die nodig zijn om de voertuigen in een logistieke operatie veilig en rendabel te kunnen inzetten. Denk aan: hogere snelheden, interactie met andere logistieke systemen, snelle dataverbindingen, herkennen van een grote diversiteit aan verkeerssituaties, op afstand besturen, etc. Zeeland heeft de ruimte en logistieke setting om dit soort experimenten uit te voeren. Het innovatiesysteem is ook open voor andere (technologie-)bedrijven.

Resultaten 2020
In 2020 hebben twee talent innovation pools (TIP) plaatsgevonden verkenning E-cmr en predictive maintenance. In totaal hebben hieraan tien bedrijven en zes studenten deelgenomen.
Er zijn seminars georganiseerd rondom digitale vrachtbrief E-cmr en Blockchain. Door veel interesse voor het onderwerp E-cmr is besloten om een tweede TIP ronde op te zetten. Dit heeft geleidt tot een nieuwe TIP waarin zes bedrijven met zes studenten het onderwerp E-cmr gaan onderzoeken en mogelijk implementeren. Start hiervan is februari 2021

Er is een enquête uitgezet voor aansluiting innovatiebehoefte en human capital vraagstukken binnen het mkb. Hiermee zijn resultaten van 40 bedrijven opgehaald, dit wordt verwerkt door HZuas. Daarnaast is ook vanuit HZ University of Applied Sciences en Scalda gewerkt aan onderwijsmodule logistiek voor het voorgezet onderwijs. Met als doel om meer interesse te weken voor logistieke sector. Dit is ondersteund met filmmateriaal.

Rol Impuls
Impuls/Zeeland Connect is projectpartner én voert het projectmanagement voor de regio Zeeland. Daarnaast speelt Zeeland Connect een cruciale rol in het verbinden van de bedrijven met de betrokken onderwijsinstellingen en in het verspreiden van de opgedane kennis binnen het bestaande netwerk.

Zero Emission Transport

Looptijd: 2020 tot 2024
Betrokken partijen: Scalda, Enduris, Transport en Logistiek Nederland, Saman Groep, Transport- en Containerbedrijf Wielemaker, Automotions Group, gemeente Goes, Zeeuwse Reinigingsdienst, HZ University of Applied Sciences, Zeeland Connect, Delmeco Group BV, Holding De Vier Ambachten BV, gemeente Schouwen-Duiveland, gemeente Terneuzen, Afslag Rilland BV, Aers Olie BV, Vollenhoven Olie BV en Sagro BV.
Rol Impuls: penvoerder
Omvang: € 2.640.000,-

Ontwikkelen van Zero Emissie Community
Het doel van het project Zero Emission Transport is het ontwikkelen van een ‘Innovation Community Zero Emissie Transport’ binnen het platform Zeeland Connect. Ook voor ondernemers in Zeeland komt de klimaatopgave snel dichterbij: de sector mobiliteit in Zeeland moet in 2030 al een reductie van 49% CO2 uitstoot hebben gerealiseerd. Rekenend met een vervangingstermijn van 7 jaar, zullen bedrijven vanaf 2023 stap voor stap een deel van hun vloot moeten gaan vervangen. Dit is een complexe opgave, omdat technologie, overheidsbeleid en de markt voor zero-emissie oplossingen

continu in beweging zijn. Daarnaast is procesinnovatie in logistieke processen nodig, omdat zero-emissie voertuigen niet 1-op-1 passen in de huidige logistieke operaties van bedrijven.

In de aanpak worden tussen de 200 tot 300 bedrijven in Zeeland met eigen bestel- en vrachtvoertuigen benaderd. De verwachting is dat 80 tot 100 bedrijven gaan proefrijden; dat 40 bedrijven interesse hebben in een analyse met de tool en dat minimaal 15 bedrijven daarna aan de slag gaan met procesinnovaties om Zero-Emissie daadwerkelijk te kunnen gaan invoeren. De komende jaren zal deze groep van bedrijven doorgroeien.

Resultaten 2020
Er is in 2020 nog niet veel contact met projectpartners geweest gezien eerst intern alles wordt afwerkt betreffende de Total Cost of Ownership (TCO) analyse. Daarnaast is voorbereidend werk gedaan voor de scenariomethodiek en integrale transitiepaden en voor het uitvoeren van scans bij 40 bedrijven.

Parameters die het TCO model moeten bevatten zijn vastgelegd, IT student helpt hierin die de minor Supply Chain Innovation volgt. Wij willen een investeringsmodel aanbieden: wanneer is het interessant om over te schakelen op elektrisch transport?

De projectpartners hebben onderzoek gedaan naar inzet waterstof in mobiliteit. Er zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd rondom de haalbaarheid van waterstof tankstations in Zeeland. Er is Onderzoek gedaan naar de productie van groene waterstof, waarbij zelf energie wordt opgewekt. En mogelijke toepassing in andere sectoren, zoals scheepvaart, industrie, bebouwde omgeving.

Impact Coronacrisis
Corona zorgt voor kleine bezorgdheden: door de drukte van veranderingen hebben niet alle partners voldoende tijd of prioriteit op dit project. Ook kunnen fysieke (netwerk) evenementen niet meer plaatsvinden. Ook het feit dat werknemers van projectpartners elkaar niet fysiek ontmoeten, komen sommige dingen lastiger of minder snel van de grond.

Rol Impuls
Impuls is penvoerder van dit project en voert in samenwerking met Zeeland Connect het projectmanagement voor de hele duur van het project.

Synchromodaal 2020

Looptijd: doorlopend (wordt per jaar verlengd, TSL1.0 programma is afgelopen, maar TSL2.0 loopt van 2021-2023)
Betrokken partijen: HZ University of Applied Sciences, Stichting Connekt, North Sea Port, TLN, Kloosterboer Vlissingen, Verbrugge Terminals, Access World Terminals, Katoen Natie, Vlaeynatie/ 3MCT, Danser Group, Honkoop Barging.
Rol Impuls: programmamanager Lean&Green Off-Road, innovatielijnmanager binnen Zeeland Connect voor Logistieke Stromen & Verbindingen
Omvang: € 40.000,- per jaar

Versterken en uitbreiden verladersnetwerk
Synchromodaal 2020 draait om het versterken en uitbreiden van het netwerk van samenwerkende verladers in Zeeland. Daarnaast wordt gewerkt aan het opbouwen van een database met de belangrijkste in- en uitgaande ladingstromen van verschillende bedrijven.

Resultaten 2020
Begin 2020 hebben drie studenten binnen een minor oriënterend onderzoek gedaan naar barge optimalisatie. Hiermee is een afstudeerder vervolgens aan de slag gegaan voor de trajecten Vlissingen – Rotterdam en Terneuzen – Antwerpen. Het onderzoek wordt eind januari 2021 afgerond. Er is grote overlap met Innovatielijn Logistieke Stromen en Verbindingen van Zeeland Connect, hier is een jaarplan voor opgesteld. Daarnaast is er ook geïnvesteerd in het opzetten van een intensievere samenwerking met North Sea Port gezien het gezamenlijk belang op dit onderwerp. Er zijn verschillende video's gemaakt voor de promotie van bedrijven en dit onderwerp. En is er een lunchsessie geweest om met bedrijven te praten over ontwikkelingen, uitdagingen en dromen binnen de sector.

Impact Coronacrisis
Tijdens het barge optimalisatie onderzoek startte de corona-crisis. Hierdoor hadden de studenten moeite om bedrijven aangehaakt te krijgen en op tijd data boven water te krijgen. Ook bij het vervolgonderzoek zou de student bij alle vijf de terminals een week meedraaien en zouden de werkgroepen fysiek plaatsvinden. Nu heeft alles digitaal plaats moeten vinden en dat leidt toch tot andere resultaten.

Rol Impuls
Impuls levert de programmamanager voor het landelijke programma van Lean&Green Off-Road, als ook de innovatielijnmanager binnen Zeeland Connect voor Logistieke Stromen & Verbindingen. Daarmee is Impuls actief betrokken bij vormgeving van het programma. Daarnaast ook begeleiding van de studenten en organiseren/ faciliteren van de bijeenkomsten.

ISHY

Looptijd: februari 2019 t/m juni 2022
Betrokken partijen: Solent University, WaterstofNet, Rondvaartbedrijf Zilvermeeuw BV, Technische Universiteit Delft, Université Polytechnique Hauts-de-France, GEO Aqua, Yerseke Engine Servies, Hybrid Maritime Ltd, Zepp.Solutions BV, Lloyd's Register EMEA, Katholieke Hogeschool Vives Zuid, Vera Cruz Shipping bvba en Parkwind
Rol Impuls: projectpartner
Omvang: € 15.980.000,- voor alle partners. Het budget van Impuls bedraagt € 194.443,-

Implementatie van hybride- en waterstoftechniek in havens en schepen
De maritieme logistiek is genoodzaakt in hoog tempo te verduurzamen. Dit wordt echter bemoeilijkt door onder andere de beperkte kennis van toepasbasbare alternatieve technieken en de langere economische levensduur van schepen (gemiddeld 30 tot 40 jaar). Het voornaamste doel van het project ISHY is het ontwikkelen, testen en valideren van businesscases voor de implementatie van hybride- en waterstoftechniek in havens en schepen.

Concreet worden er vier schepen verduurzaamd, waarvan twee nieuwbouw schepen twee bestaande schepen. Impuls is betrokken bij de ombouw van een bestaand schip de Vera Cruz, een rijnvaartschip, naar een hybride waterstof-diesel. De ombouw zal plaatsvinden door Yerseke Engine Services.

Resultaten 2020
Ondernemers hebben het moeilijk door de coronacrisis en de onzekerheid is toegenomen. Daarom is het investeringsbesluit voor het schip naar achteren geschoven in de hoop dat er dan dat er dan

perspectief is op economisch herstel. Het interreg project heeft 1 jaar uitstel gekregen. Verder zijn er in 2020 offertes opgevraagd van diverse grote componenten.

Rol Impuls
Impuls vervult onder meer een rol in het onderhouden van het netwerk en het ondersteunen van het Vera Cruz project in de uitvoering.

7. Toelichting jaarrekening

Resultaat 2020
Over 2020 heeft Impuls een overall positief resultaat behaald van € 66.000 na belastingen. Dit resultaat wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door een toename van projecten, zowel in aantal als omvang. Daar tegenover staat een uitbreiding van het personeelsbestand. De groei in personeel is lager dan de groei in activiteiten. Daarnaast is in 2020 een teruggave werkkostenregeling ontvangen over 2015-2019 en is de drempel 2020 verlaagd. Dit levert een eenmalig voordeel op van € 95.000,- ten opzichte van de begroting. Ook zijn de overige bedrijfskosten lager dan begroot met name door lagere communicatiekosten en organisatiekosten als gevolg van Corona.

Het aan Impuls toerekenbare resultaat van de deelneming Investeringsfonds Zeeland (IFZ) is € 62.000,- negatief. Dit als gevolg van een resultaat van deze deelneming in 2020. Deze deelneming zal de komende jaren naar verwachting negatieve resultaten blijven laten zien vanwege de kosten van de investeringen. Pas op langere termijn zijn als gevolg van exits positieve resultaten mogelijk.

Bedrijfsvoering Impuls
Het resultaat voor de bedrijfsvoering van Impuls zelf, zonder de deelneming in het IFZ, is € 128.000,- positief. Voor de bedrijfsvoering van Impuls zelf was een 0 resultaat begroot. Zoals hierboven toegelicht heeft het positieve resultaat van Impuls diverse oorzaken waaronder een eenmalig belastingvoordeel werkkostenregeling van € 95.000,-.

Financiële positie
De solvabiliteit, de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen, was ultimo 2020 58,98 (2019: 72,78). Oorzaak van deze daling is het toegenomen balanstotaal door vooruit ontvangen subsidiegelden.

Financiën na 2020
In 2019 en 2020 zijn een aantal grote meerjarige Europese projecten gestart waarvan Impuls de rol van penvoeder op zich heeft genomen. In 2021 zullen nog een aantal Europese aanvragen worden ingediend waardoor het aantal Europese projecten waarvan Impuls penvoerder is verder toeneemt.

8. Risicomanagement

Doel
Voor Impuls is het van belang om ons Risicomanagement duidelijker vorm te geven en vast te leggen, dit omdat de groei van Impuls vraagt om meer inzicht en handvatten. Impuls acteert en opereert in een risicovolle omgeving doordat het zowel qua financiering van start en scale-ups als bij het uitvoeren van innoverende projecten zich begeeft op het gebied van vernieuwingen. Dit brengt meer onzekerheden met zich mee en hierdoor is het werken met risico's een dag dagelijkse taak.

Proces
Impuls heeft in 2020 het Risico management geformaliseerd met als doel om zowel de directie als de RvC tijdig te informeren alsmede meer inzicht en handvatten te geven.

Het doel is om die risico's te herkennen, beoordelen en beheersen die effect kunnen hebben op de doelstellingen van Impuls. Twee maal per jaar wordt een inventarisatie uitgevoerd van de risico's door de medewerkers onder begeleiding van Financiën. Deze risico's worden verwerkt in het risicoregister van Impuls, beoordeelt door het management en samengevat in een lijst met de voor Impuls meest wegende risico's.

De risico's worden door de medewerkers geïdentificeerd, beschreven en voorzien van een score en een beheersmaatregel. De score wordt gegeven door de kans en het effect te waarderen volgens de staffel. Hieruit volgt een score waardoor de risico's gerangschikt kunnen worden en beter worden gevolgd.

Kans		Impact	
1	zeer gering	1	bijna geen effect
2	Beperkt	2	matig effect
3	Aanzienlijk	3	ernstig
4	Groot	4	groot
5	Zeer Groot	5	zeer groot

Door het proces tweemaal per jaar te doorlopen blijft het management en de directie van Impuls op de hoogte van die invloeden. Het resultaat van dit proces wordt tweemaal per jaar gerapporteerd richting de RVC. Hiermee houden zij een goed beeld op Impuls om hun taken uit te kunnen voeren.

De risico's
Vanuit het totaal aan genoemde risico's in het register is door het MT een Top 10 gekozen als meest belangrijk. Deze zijn uitvoerig besproken, voorzien van actiehouders en afspraken ten aanzien van de beheersmaatregelen. De hierop gefomuleerde mitigerende beheersmaatregelen geven aan wat er al georganiseerd is en welke acties nog genomen moeten worden.

Deze Top 10 is op te delen in 4 gebieden. Continuïteit, Cyber Security, Organisatie en Procedures. Op het gebied van Continuïteit is het vooral de COVID-19 uitbraak die als rode draad door de activiteiten loopt. Hoewel de impact hiervan lastig te sturen is lopen er vanuit de verschillende

afdelingen wel mitigerende actie door bedrijven zo goed als het kan te informeren en te ondersteunen vanuit de opgezette regelingen.

Op het vlak van Cyber Security liggen de mitigerende maatregelen niet alleen in het bewust houden van de medewerkers en up to date houden van de soft-/hardware maar laten we ons ook door externe partijen adviseren. In 2021 zal hierop een cyberscan plaatsvinden door een extern bedrijf. De mitigerende maatregelen voor de gebieden Organisatie en Procudures zijn vooral te vinden in de samenwerking tussen de ondersteunende diensten en de projectmanagers. Hierbij wordt voor de risico gebieden gezocht naar een gezonde mix van werkwijzen, informatie en controles/overleggen. Daarnaast heeft Impuls een belang in IFZ. Hierdoor bestaat het risico dat als IFZ negatief presteert dit effect heeft op Impuls. Voor IFZ is het risicomanagement op eenzelfde manier opgezet als voor Impuls. Dit maakt het communiceren over de mogelijke risico's eenduidiger.

Concrete acties 2021

- Laten uitvoeren Cyber security scan door externe partij;
- Verder aanscherpen beheersingsmaatregelen. Hiertoe wordt o.a. voor de inkopen een Europese aanbesteding gedaan voor een Broker;
- Het financieel vertalen van de risico's zodat bezien kan worden of de algemene reserve van voldoende omvang is om de risico's op te vangen (weerstandsvermogen).